

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

De Invloed van de Dieptepsychologie op het Strafrecht

Aan iedere strafrechtsreform en dus aan ieder strafrecht ligt een strafrechtspolitik ten grondslag. Voor 4 à 5 decaden stond de Europese strafrechtspolitik sterk onder de invloed van de indrukwekkende psychobiologische geschriften uit de school van Cesare Lombroso. Alhoewel de leer van het bestaan van een geboren misdadigerstype snel sterke kritiek verkreeg, toch bleef in de geest van hen, die zich met het strafrecht en met zijn aanpassing bezig hielden, de beschrijving levendig van een mensentype, dat een bijzondere misdadige aanleg vertoont, snel in gerechtelijke recidieve vervalt en door psychologische behandeling en pogingen tot aanpassing aan de maatschappij praktisch onbeïnvloed blijft.

Zo is de gedachte aan een bijzondere psychopatenwet in vele landen mede gegroeid door de geschriften van deze richting in de criminologie. Deze belangrijke wetenschappelijke stroming droeg er het hare toe bij om het middelpunt van het strafrecht van de daad ietwat in de richting van de dader te verplaatsen.

Aandacht voor de misdadige mens vroegen eveneens de psychologisch-typologische studiën van Gerhard Heymans en de talrijke toepassingen ervan op de misdaadkunde, zoals die in Nederland b.v. door Van Dijk, Pannenberg en Wiersma werden geleverd. De latere bio-typologische opvattingen uit de school van Ernst Kretschmer, die het verband opzocht tussen de vorm van het lichaam en de psychische eigenschappen van de mens, hebben insgelijks hun invloed laten gelden op het gebied van de strafrechtelijke politiek.

Ongelukkig bleven deze verschillende wetenschappelijke scholen diep pessimistisch op het gebied van de behandelingsmethoden van de aldus beschreven en tot misdadigheid neigende mens.

De dieptepsychologiën en in het bijzonder de dieptepsychologische criminologische geschriften, brengen de persoonlijkheid van de dader zelf in het centrum van de belangstelling. Ze belichten de betekenis van de psychologische ontwikkeling van het misdadige in de mens, respectievelijk van het misdadige in iedere mens. Ze schenken eveneens hun volle aandacht aan de omgeving van de tot misdadigheid gekomen mens, namelijk vooral aan de vroeg kinderlijke omgeving van dit individu. Hun belangstelling gaat ook naar de rol van het maatschappelijke milieu voor de sociale aanpassing van de moderne mens in de gemeenschap en aldus naar de verschillende factoren, die van belang

zijn voor de bestrijding van het misdadig-, onaangepast-, of verwaarloosd-zijn. Daarenboven zijn de dieptepsychologische beschouwingen optimistischer dan de psychobiologische opvattingen voor de bestrijding van een zekere misdadigheid.

Het voor het strafrecht tot nu toe centrale probleem van de persoonlijke schuld wordt door de dieptepsychologen vanuit een nieuw gezichtspunt bekeken. Zij houden rekening met de dynamisch-energetische drijfveerwerking van op het ogenblik van de daad onbewuste inhouden. Het probleem van de slechts relatieve vrijheid van handelen wordt door de dieptepsychologen belicht, die wijzen op de toestand van neurotisch zelfbedrog, die bij de misdadiger vaak bestaat en die de beheersing bemoeilijkt van onbewuste driftmatige strevingen. Eveneens wordt de slechts relatieve rol belicht van het bewustzijn in het geheel van de beheersing en de remming van de driften. De leer van de onbewuste verdringing kreeg vorm, en gewezen werd op mogelijke ontwikkelingsstoornissen van de gewetensfunctie en van het verantwoordelijkheidsbewustzijn.

Al deze dieptepsychologische inzichten drongen in grote mate in onze huidige cultuur binnen en lieten niet na op ernstige wijze hen te beïnvloeden, wier taak het is het strafrecht toe te passen of tot reform ervan over te gaan.

Zo werd door de Westerse mens het Freudiaans standpunt aangenomen dat in eenieder de werking erkent van de seksuele driften, respectievelijk van de agressiedriften, en de psychoanalytische opvatting van de tegenstelling tussen de behoeften der individuele driften en de collectieve plichten en eisen van de cultuur werd in meerdere of mindere mate bijgetreden. Het Freudiaans begrip van de misdaad ten gevolge van onbewust schuldgevoel vond zelfs ingang. Bij een dergelijke misdaad is het schuldgevoel niet een gevolg, maar een oorzaak van het wangedrag. Het begrip van de zelfbestraffingstendenzen en van een zelfbenadingsdrang werd gevormd en door Alexander (1) moreel of primair masochisme genoemd. Dit primair masochisme werd, samen met gevoelens van onbevredigheid wegens verdringing van andere driften, als basis van de onbewuste schuldgevoelens erkend. Deze schuldgevoelens in hun ondragelijkheid kunnen tot strafbehoefte worden en de mens, in het bijzonder de infantiele persoonlijkheid, tot misdrijf aanzetten.

In de beschrijving van dit mechanisme van misdadigheid, die door Freud (2) en eveneens door Theodor Reik (1) werd geleverd, kan men een van de scherpste vormen zien van het door de psychoanalisten in vraag stellen van het schuldconcept als kern van het strafrecht.

Uitdrukkelijk werden dergelijke opvattingen weergegeven door Wilhelm Stekel, wanneer hij standpunten naar voor brengt als: «Jeder Neurotiker ist ein Verbrecher ohne den Mut zum Verbrechen,» «Der Neurotiker ist ein Kind und als solches ein geheimer Verbrecher», «Alle Spiele des Kindes sind Spiele mit Todeswünschen.» Deze extreme opvattingen van Stekel zijn betwistbaar en dienen te worden gezien in het licht van zijn neiging tot al te scherpe formulering. Heeft niet Sigmund Freud van Wilhelm Stekel gezegd, dat hij de psychoanalyse even veel kwaad als goed heeft gedaan? In elk geval blijft het feit dat de dieptepsychologie heeft gewezen op het bestaan bij de niet misdadige mens van afreageermechanismen, waardoor zijn misdadige neigingen op min of meer maatschappelijke wijze kunnen worden verwerkt.

Alfred Adler belichtte het belang van de machtsdrift en het geldingsstreven en wees op het mechanisme volgens hetwelk de bij het individu bestaande gevoelens van minderwaarde drijfveer kunnen worden tot daden van agressiviteit tegenover de maatschappij. Eveneens werd door Adler het belang naar voor gebracht van de ontwikkeling en de opvoeding tot gemeenschapsstreven. Uit de kring van Adler stamt ook het belangrijke werk van de oorspronkelijke pedagoog August Aichhorn (4), die in zijn studie over de verwaarloosde jeugd vooral beschreef, dat de straf de misdadige mens noch afschrikt noch verbetert, en dat de jeugdige verwaarlozing, na een latente fase in de ontwikkeling, zich door midadigheid kan manifesteren.

In het algemeen tracht de dieptepsychologische opvatting van de misdadigheid als voortkomend uit een neurotische psychische ontwikkeling, de oorzaken der misdadigheid te bestrijden die gelegen zijn in de gegroeide gestructureerdheid van het individu enerzijds en in de structuur van de maatschappij anderzijds. De dieptepsychologie beoogt de verzoening van het min of meer neurotische individu met de gemeenschap, waarin het moet leven. Individu en maatschappij moeten geschikter worden gemaakt tot samenleving.

Dit komt bij de dieptepsychologen wellicht het scherpst tot uiting bij de sterk sociologisch gerichte kulturalistische psychoanalisten, die vaak Neo-Freudianen of Neo-Adlerianen worden genoemd en waartoe Karen Horney, Erich Fromm, Abram Kardiner en Harry Stack Sullivan behoren. De nadruk wordt door dezen vooral gelegd op de persoonlijke onzekerheidsgevoelens, gaande tot angstgevoelens, voortkomend uit de moeilijkheid, die het individu ondervindt, zich in te schakelen in onze cultuur, waarvan de vaak bestaande algemene vijandigheid en gebrek aan solidariteit worden belicht. De kulturalisten hechten minder belang aan de betekenis van de individuele drijfveren voor de ontwikkeling van de persoonlijkheidsstructuur. Van belang zijn vooral de verhoudingen tussen de ouders en de kinderen in de omgeving van de prilste jeugd en het geheel van vroegere ervaringen, opgedaan tijdens het verdere leven tussen de massa der leden van de gemeenschap. Voor de kulturalistische dieptepsychologen is de gemeenschap niet alleen repressief en zoek dreigt inderdaad al te vaak een zekere beperking frusterend maar ook voedend en vormend. Voor hen is de mens niet zoals Freud het beweerde gefrustreerd in zijn zucht naar geluksbevrediging ten gevolge van de besprekingen, die de cultuur hem oplegt, maar is hij betrokken in het conflict tussen de stelregelen van

de gemeenschap enerzijds en de tegenstrijdige voorbeelden anderzijds, die de gemeenschap hem aanbiedt en zelfs opdringt. Aldus wordt door deze groep dieptepsychologen meer en meer de nadruk gelegd op de verantwoordelijkheid van alle mensen ten overstaan van alle mensen.

Tot welke richting ook de talrijke dieptepsychologische auteurs van criminologische geschriften behoren, steeds worden door hen de diepere onbewuste motieven tot de misdaad belicht en de neurotische vorm van zelfbedrog beschreven, die in de misdaad kan schuil gaan. Aldus wordt het probleem van de individuele schuld van uit een nieuwe hoek bekeken, en ondergaat de filosofische basis van ons strafrecht wat Martin Heidegger (5) heeft genoemd een «Grundlagenkrisis».

Het centrale begrip van ons strafrecht is inderdaad de objectieve schuld. Dit is naar de definitie van Edmund Mezger (6): «Persönlich vorwerfbares Unrecht», «eine persönlich vorwerfbare rechtswidrige Handlung». Voor de dieptepsychologie is de «persönliche Vorwerfbarkeit» van het begane onrecht in ieder afzonderlijk geval problematisch geworden en gerelativeerd. Aldus deed de dieptepsychologie een fundamenteel crisis ontstaan rond het begrip van de objectieve schuld, daar waar ze reeds herhaaldelijk had beschreven dat de inhoud van de subjektieve schuld, dit zijn de beleefde schuldgevoelens, een gans andere kan zijn dan de aan de dader bewuste schuld.

In de praktijk komt de Grundlagenkrisis van het schuldconcept, en dus van de basis van het strafrecht, tot uiting in een zekere malaise, die heerst rondom de centrale vraag der vatbaarheid voor toerekening, die steeds weer aan de deskundigen wordt gesteld. Zoals Kurt Schneider (7) het aantoont, formuleert de wetgever vaak onder de invloed van een verouderde psychologie der handeling, dat geen strafbare daad voorhanden is, wanneer de dader op het ogenblik van het misdrijf wegens krankzinnigheid, geestesstoornis of geesteszwakheid niet in staat is het strafbare in te zien of naar dit inzicht te handelen. Aldus wordt de daad ingedeeld in een rationeel, intellectueel gedeelte tijdens hetwelk de dader zou overleggen of de daad toegelaten of verboden is, en een tweede gedeelte van wilsbeslissing tot handeling.

De moderne psychologie en in het bijzonder de dieptepsychologie aanvaardt een dergelijk schema niet. Vooral de dieptepsychologie heeft ons een ander inzicht in het tot stand komen der handeling geleerd. Zij heeft de nadruk gelegd op het belang van de onbewuste drijfveren. De strafrechtsspecialist Edmund Mezger (8) drukt dit zo uit: «In Wahrheit sei alles meist ein reinens Kräftespiel der Triebe». Voor de psychologie van de handeling geldt in grote mate de kernachtige en dieptepsychologische formulering van Jean-Paul Sartre (9): «Quand on délibère, les jeux sont faits». Men is hier ver verwijderd van de Kantiaanse opvatting over het tot stand komen van de daad. Volgens Kant was het trouwens nog de filosoof, die in twijfelachtige gevallen over de toerekeningsvatbaarheid zou moeten oordelen. De psycholoog en de psychiater, die door de moderne mens als de deskundigen voor deze vraag worden beschouwd, houden zich gaarne ver van het strafrechtelijk begrip der toerekeningsvatbaarheid om zich op adviserende wijze slechts uit te spreken over het al dan niet bestaan van een ziekelijke stoornis van de geestelijke functies van de dader.

Niet iedere deskundige kan zich laten verleiden het karakter van de dader, gelijk dit uit zijn misdadige handeling blijkt, als voorwerp van de toerekening te maken, zoals dit Wiersma (10) in zijn sterk bij

Gerhard Heymans aanleunende studie over de toerekeningsvatbaarheid voorstelt. Talrijke argumenten spreken er natuurlijk voor een misdrijf toe te rekenen en te bestraffen, wanneer het kan gelden als een uiting van het afkeurenswaardige karakter van de dader. Toch pleit de dieptepsychologie er nog voor het karakter niet als een starre structuur te beschouwen maar wel als een zich vormend en ontwikkelend geheel. Reeds in 1908 liet Freud in «Charakter und Aanalerotik», zijn opvatting kennen dat de karakterontwikkeling een gevolg is van de sublimeringen en verdringen van de libido. Het karakter zou een reactiewijze zijn op de werkelijkheid, die ons omgeeft en omgeven heeft.

Wilhelm Reich (11) betoogde dat de karaktertrekken een vorm van weerstand kunnen zijn, die door de patient worden gebruikt om aan de analist en aan de omgeving niet toe te laten door te dringen tot de kern van zijn persoonlijkheid. Volgens Reich zou de psychoanalytische behandeling de karakterweerstand eerst moeten aangrijpen, vooraleer de analyse van de onbewuste infantiele inhouden een aanvang kan nemen. Ook de kulturalistische dieptepsychologen beschouwen het karakter als een zich vormend geheel. Zekere karaktertrekken kunnen trouwens ook ziekelijk zijn en de signatuur van een disharmonisch neurotisch ontwikkeld karakter. De beschrijving van het neurotisch karakter, zoals die door Franz Alexander (12) werd geleverd, toont klaar deze opvatting. De dieptepsycholoog zal dan ook nooit het karakter van de misdadiger, zoals het blijkt uit de misdaad, als uitsluitend voorwerp van de toerekening maken. De dieptepsycholoog is trouwens uiterst voorzichtig bij het gebruik van het strafrechtelijk begrip van de vatbaarheid voor toerekening, in zo verre dit slaat op de misdaad zelve, die wordt toegerekend. Eerder richt hij zich naar het gehele leven van de dader, van wie de vatbaarheid voor toerekening voorwerp van onderzoek is.

In de huidige ontwikkelingstoestand van ons strafrecht worden, door de omstandigheden van slechts relatieve vertrouwdheid met de psychologische opvattingen, de voorlichtende en verklarende uiteenzettingen van de dieptepsycholoog al te vaak opgevat als verontschuldiging en beïnvloedend tot strafmildering. Scherpe uitdrukking van de aldus ontstane malaise is de soms in strafrechtelijke middens gehoorde wens tot beperking van de opdracht van de deskundige. Met zekerheid is een dergelijke wens in tegenstelling met de evolutie in het strafrecht, die gaat naar de steeds bredere deskundige medewerking in het opzoeken van de meest gunstige maatregelen ter bestrijding van de misdadigheid. Deze medewerking wordt in grote mate reeds gebruikt in het jeugdstrafrecht, waar de invloed der moderne psychologie en patho-psychologie zich het scherpst in de strafrechtelijke politiek laat gelden.

In de verschillende landen, waar strafrechtsreform gebeurt, wordt deze evolutie in het jeugdstrafrecht verder doorgezet en in het strafrecht van de volwassenen ingevoerd. Eiste niet Erwin Frey (13) op het in Freiburg i. Br. gehouden Internationaal Colloquium voor Strafrechtsreform in het algemeen voor het strafrecht rekening te houden met de volgende criminologische postulaten:

1. Straf ten gevolge van schuld op het gebied van het jeugdstrafrecht zou slechts mogen worden toegepast, waar geen opvoedende of sociale maatregelen noodzakelijk zijn.

2. Continuïteit van de maatregelen in verband met de continuïteit in de ontwikkeling van de persoonlijk-

heid van de jeugdige misdadiger tot recidivist. Scheping van een systeem van maatregelen ten overstaan van de volwassenen in aansluiting met de maatregelen ten overstaan van de jeugdige delinquenten.

3. Verordening van genezende of wederopvoedende maatregelen ook in het volwassenenstrafrecht, vooral daar, waar door het toepassen van straf geen genoegzame beïnvloeding van de dader kan verwacht worden.

4. Zo veel mogelijk toepassen van differentiëring, zowel van de maatregelen alsook van de straf naar het persoonlijkheidstype van de dader.

Deze strekkingen vindt men eveneens terug in de tegenwoordige Duitse strafrechtsreform. Niettegenstaande deze reform vasthoudt aan het schuld- en strafprincipe, wordt toch een geheel van maatregelen voorzien, dat het systeem der straffen aanvult. Het verminderen. Een diepgaand wetenschappelijk onderzoek voorziet de internering van geestesgestoorde misdadigers en ook van misdadigers met een verminderde vatbaarheid voor toerekening. Afzonderlijk zouden geïnterneerd worden enerzijds de jeugdige delinquenten, die aan een soort «corrective training» zouden worden onderworpen, en anderzijds de gewoontemisdadigers van meer dan 27 jaar. Zoals Hans Heinrich Jescheck (14) het vermeldt, denkt men er zelfs aan, een mogelijkheid van behandeling te schaffen voor personen, die helemaal vatbaar zijn voor toerekening. Van deze laatste maatregel worden goede uitslagen verwacht, vooral bij een zekere seksuele misdadigheid. De mogelijkheid is in deze strafrechtsreform eveneens voorzien, chronische alkoholiekers in een instelling voor desintoxicatie te doen opnemen. De Duitse strafrechtsreform houdt vast aan een dualistisch systeem, volgens hetwelk de maatregel de straf niet vervangt, maar naast de straf wordt toegepast. In het Zwitserse strafrecht vervangt de maatregel de straf.

Het scherpst komen de moderne tendenzen naar voor in de twee recente Scandinavische strafrechtsreformen: het Deens strafrecht voor Groenland van 5 maart 1954, en het Zweeds project voor strafrechtsreform van 21 december 1956. Zoals Stefan Hurwitz (15) het doet opmerken, werd het Groenlandse strafrecht eerder als een experiment bedoeld voor een tamelijk primitieve gemeenschap, die vroeger geen eigenlijk strafrecht had en die nooit de gevangenisstraf kende. In beide Scandinavische reformen wordt de schuld- en strafgedachte meer en meer verdrongen. Het systeem van sancties is monistisch, d.w.z. de maatregel vervangt de straf. Alhoewel er natuurlijk sanctiemaatregelen worden voorzien, wordt ook in het project voor de Zweedse strafrechtsreform het begrip straf niet meer gebruikt.

De vraag naar de toerekeningsvatbaarheid wordt niet meer gesteld en dit begrip wordt uit gebruik genomen. De beantwoording der vraag of een misdadiger zal worden verwezen naar de gevangenis, of hij zal worden geïnterneerd of behandeld, moet niet worden beslist op grond van een eventuele vatbaarheid voor toerekening op het ogenblik van de daad, maar wel op grond van de overweging door welke behandelingsmethode de misdadige neiging in een bepaald geval het best kan worden bestreden. Hier zou wellicht de vraag kunnen worden gesteld naar de vatbaarheid voor bestraffing. In elk geval wordt het probleem van de toerekeningsvatbaarheid in het Zweedse strafrecht uitgeschakeld en hiermede wordt een strijdpunt uit het strafrecht weggenomen.

Hoe vaak werd niet van deskundige zijde gewezen op de talrijke moeilijkheden vervat in deze vraag naar de vatbaarheid voor toerekening. Zo is het een psychologisch feit, dat de overgangen geleidelijk zijn tussen de zgn. normale misdadiger en de neurotische of

psychopatische misdadige mens. Ook zou het wetenschappelijk wellicht nauwkeuriger zijn te spreken van verschillende vormen van verantwoordelijk-zijn in plaats van verschillende graden van vatbaarheid voor toerekening. Eenieder, ook de neurotische en de psychopatische mens, zou zich een eigen vorm van verantwoordelijkheid hebben opgebouwd. Zelfs ware geestesgestoorden zouden nog een zekere vorm overbewaren van verantwoordelijk-zijn, tegenover zichzelf en tegenover de maatschappij. Zoals Carp (16) het doet opmerken wordt de krankzinnige mens in de gestichtsamenleving trouwens voor een zekere verantwoording waardig geacht.

In een strafrechtelijke organisatie als hierboven beschreven kan de dieptepsychologie op zeer belangrijke wijze bijdragen tot het welslagen van een mede onder haar impuls gereformeerde rechtspraak.

Ook voor het procesrecht, dit is de wijze waarop men tot strafrecht komt, werden de laatste tijd voorstellen gedaan, die verregaand rekening houden met de moderne psychologische opvattingen. Zo werd op de congressen van San Marino en Caracas voorgesteld het strafproces in twee onafhankelijke fasen te laten doorgaan: de eerste, waarbij de daad zou worden beoordeeld, en de tweede, die zich bezig zou houden met de behandeling van de dader en de toepassing van strafrechtelijke maatregelen. Een stem in deze richting ging reeds op bij ons in 1948 ter gelegenheid van de inaugurale rede van Paul Cornil aan de Brusselse Universiteit. Tegen dergelijke reformen bestaat echter een sterke weerstand vanwege de openbare opinie, niettegenstaande nu toch reeds de psychoanalytische opvattingen gepopulariseerd zijn betreffende de onbewuste tendenzen aanwezig in de straffende maatschappij.

In de huidige en in alle toestanden van het strafrecht, dient de gedisciplineerde deskundige zich strikt te houden aan de vervulling van zijn opdracht. Wanneer aldus de vraag naar des daders vatbaarheid voor toerekening wordt gesteld, dan blijkt het gauw aan de expert dat hij om reden van dieptepsychologische mechanismen deze vatbaarheid voor toerekening slechts bij grote uitzondering dient te ontkennen.

Als voorbeeld kan hier de uitspraak van het oordeel gelden op het terrein van de seksuele misdadigheid. Vaak bestaat in de sfeer van deze misdadigheid bij de dader het subjectieve gevoel onderworpen te zijn geweest aan een heftige drang, die de verdachte zelf vaak als onweerstaanbaar wil doen doorgaan. In principe dient van de mens te worden verlangd, dat hij aan zijn driftneigingen uit de seksuele sfeer weerstand zou kunnen bieden. De psychoanalist Otto Fenichel (17) maakte het onderscheid tussen twee groepen van driftten. Een eerste groep bevat de fysische behoeften honger, dorst, ademhaling enz. Deze eenvoudige driftten kunnen op een gegeven ogenblik onweerstaanbaar worden. De tweede groep bestaat uit de seksuele driftten, waarvoor allerlei mogelijkheden van sublimering, objectverschuiving en verdringing bestaan.

In principe beschikt de mens dus over mechanismen om deze driftten te beheersen. Bij deze tweede categorie van driftten zou men eveneens de machtsdrift en het geldingsstreven van Adler dienen te rangschikken, alsmede de overige driftten, die in de dieptepsychologie worden aangenomen.

H. Binswanger (18) in zijn studie over de forensische beoordeling van geestesgezonde, maar min of meer psychopatische of neurotische persoonlijkheden, onderscheidt 4 fundamentele driftgroepen, die drijfveer kunnen worden tot misdadigheid: het liefdesstreven, de agressiedriften, het streven naar bezit, en het streven naar gelding. Niettegenstaande subjectieve toestanden

van psychologische nood door de dader kunnen worden beleefd, dient de principiële beheersbaarheid dezer driftten vooropgesteld. Elke psychotherapie steunt trouwens op deze mogelijkheid van beheersing.

Als onweerstaanbare drang kunnen deze driftten toch worden aanvaard, wanneer vroeger een hersenbeschadiging werd opgelopen. John (19) behandelde op meer uitvoerige wijze de forensische betekenis van hersenbeschadiging bij zogenaamd geestelijk gezonden. Ook Langelüddeke (20) neemt de seksuele drang als onweerstaanbaar aan bij organische hersenbeschadigingen, zoals deze bij slachtoffers van schedelverwondingen, waarbij persoonlijkheidsveranderingen zijn opgetreden, en bij vroegere lijders aan encephalitis. Eveneens volgens Langelüddeke kan onweerstaanbare drang worden aanvaard in een tweede groep gevallen, namelijk bij typische dwangneurosen, of anankasmen, dwangmatigheden die niet verdwijnen door aantoning van hun ongegrondheid, en die veelal berusten op diepe verdringen, en waar eveneens andere psychische verschijnselen bestaan. Deze dwangneurosen zijn verwant met het ziektebeeld dat door Janet psychasthenie werd genoemd.

In elk geval kan men naar mijn oordeel bezwaarlijk zo ver gaan als Wolfgang De Boer (21) dit doet, wanneer hij in zijn recent werk «Uber motivisch unklare Delikte», zegt: «Neurosen können unserer Auffassung nach nie zur Aufhebung der Schuldfähigkeit führen». De meningen op dit punt zijn in de literatuur verdeeld. Meestal wordt bij het bestaan van een neurose een zekere vermindering van de vatbaarheid voor toerekening aangenomen. Ook hier moet men naar onze mening behoedzaam blijven, en een standpunt gelijk dat van Müller-Suur (22) kan men ook niet ten volle bijtreden, wanneer hij zegt dat ieder neurotisch verlies aan persoonlijke vrijheid forensische gevolgen moet hebben en de vatbaarheid dient te verminderen. Een diepgaand wetenschappelijk onderzoek dreigt inderdaad al te vaak een zekere beperking van de persoonlijke vrijheid vast te stellen. Naar ons inzicht dient ook de tendens tot gedeeltelijke exculpering op grond van dieptepsychologische mechanismen strikt beperkt te worden tot gevallen van duidelijke neurotische persoonlijkheidsstructuur.

De psychologische en psychiatrische deskundige treurt echter steeds wanneer ten overstaan van de min of meer neurotische misdadige mens hem slechts de mogelijkheid wordt geboden de bestaande graad van vatbaarheid voor toerekening vast te stellen. In een systeem van wettelijke maatregelen kan de deskundige medewerking belangrijk zijn in de bestrijding der neurotische misdadigheid. Naast de mogelijkheid van behandeling in een aangepast psychiatrisch gesticht, kan hier wellicht meer worden bereikt door de ambulante therapie van de neuroticus. Zoals Sigwart Frank (23) het doet opmerken is soms het verblijf van de neuroticus in een gesticht naast andere behandelenden een nadeel. Het voorzien van de ambulante behandeling dient dan ook te worden overwogen, eventueel het best met de steeds bestaande bepaling, dat bij onttrekking aan de behandeling kan teruggegrepen worden op de voltrekking van de straf. Het invoeren van een ambulante behandeling van de neurotische misdadiger kan men in het algemeen beschouwen als een uitbreiding van het «probatie systeem», waarvan de waarde voor de bestrijding der misdadigheid in andere landen reeds werd bevestigd (24).

Ook hier vinden wij de algemene lijn terug, dat de dieptepsychologie haar invloed moet doen gelden op de strafrechtelijke politiek en op een eventuele strafrechtsreform. De moderne psychologie moet het hare

bijdragen om het strafrecht zijn doel te doen bereiken, dat door Wladimir Soloviev⁽²⁵⁾ klaar werd omlind en dat erin bestaat in criminele zaken drie rechten te vrijwaren en te verzoenen: het recht van het slachtoffer op bescherming, het recht van de maatschappij op veiligheid en het recht van de misdadiger op terechtwijzing en verbetering.

Dit driedubbel doel van het strafrecht kan naar onze mening het best worden bereikt door een strafrechtsproces in twee fasen. Tijdens de eerste fase van een dergelijk proces zou de objektieve schuld van de dader worden vastgesteld, zonder rekening te houden met zijn geestestoestand, en zou het recht van het slachtoffer worden gevrijwaard op bescherming en eventueel op vergoeding. Tijdens de tweede fase van het strafproces zouden deskundigen worden geraadpleegd, ten einde het recht van de maatschappij op veiligheid te verzoenen met het recht van de dader op terechtwijzing en verbetering. Deze deskundigen zouden zich niet moeten uitspreken over een eventuele toerekeningsvatbaarheid, maar wel de meest geschikte maatregelen moeten onderzoeken om beide rechten, van de maatschappij en van de misdadiger te vrijwaren. Het spreekt van zelf, dat in bepaalde gevallen, waar de onverbeterbaarheid en de gevaarlijkheid van de dader uitgemaakt worden, de blijvende opsluiting in een asyl zou moeten uitgesproken worden. Sommige onverbeterbaren, waarvan de individuele gevaarlijkheid geringer is, b.v. zekere debielen, zouden niet alleen in het kader van een gesticht, maar ook erbuiten, onder een zeker maatschappelijk toezicht, aan het werk worden gesteld. In andere gevallen van misdadigheid zou de deskundige zich kunnen uitspreken voor behandeling van de dader in een psychiatrische instelling of op ambulante wijze. Tenslotte zou een van de ter beschikking staande maatregelen eveneens de vorm van sanctie zijn, te nemen tegenover de geestesgezonde dader, die bewust zijn misdrijf pleegt: b.v. een diefstal om zich te verrijken.

Op deze wijze zou de deskundige zich niet moeten uitspreken over de vatbaarheid voor toerekening. Vooral het ontkennende antwoord op deze vraag dreigt inderdaad de zedelijke persoon in zijn kern aan te tasten. De verklaring, dat iemand ontoerekenbaar is of verminderd vatbaar voor toerekening, kan de mogelijkheid tot zedelijke verbetering in de weg staan. Daarenboven bevat een dergelijke verklaring een zekere agressiviteit tegenover de dader. Nicolai Hartmann⁽²⁶⁾ drukt dit als volgt uit: «Nimmt mir jemand die Verantwortung ab, die ich trage, so vergeht er sich an meinem Grundwesen als Person».

In de plaats van de vatbaarheid voor toerekening zou in het algemeen de vraag naar de vatbaarheid worden gesteld voor de verschillende maatregelen o.a. de vatbaarheid voor behandeling of bestraffing. In een dergelijk systeem van strafrecht als hier boven beschreven, zouden nieuwe eisen, zowel aan de jurist als aan de deskundige, worden gesteld.

Als universitair is het besluitend onze plicht te wijzen op de noodzakelijke hervorming van het opleidingssysteem van de toekomstige juristen, die in elk geval voorbereid moeten worden op de talrijke nieuwe taken, die zich in de bestrijding der misdadigheid reeds hebben afgetekend en zich nog aftekenen. Naast de noodzakelijke dogmatische juridische vakken mogen bij een reform der rechtsstudiën de aanwinsten van de moderne psychologie en pathopsychologie niet worden verwaarloosd. Meer en meer verlangt de moderne maatschappij een jurist, die ook meer is dan een jurist. Deze opvatting delen zeker de meeste kinderrechtters, onderzoeksrechtters en strafrechtters van vandaag. Deze opvatting moet trouwens leiden tot betere verstandhouding van de strafrechter met de geraadpleegde deskundige.

Dr med. Paul GHYSBRECHT,
Professor aan de Rijksuniversiteit te Gent.

- (1) F. Alexander, Psychoanalyse der Gesamtpersonlichkeit, Wien, 1927.
- (2) S. Freud, Der Verbrecher aus Schuldbewusstsein, G.S. Bd. X, bl. 312, Londen, 1915.
- (3) Th. Reik, Geständniszwang und Strafbedürfnis, Wien und Leipzig, 1925.
- (4) A. Aichhorn, Verwahrloste Jugend, Wien, 1925.
- (5) M. Heidegger, Sein und Zeit, bl. 9, Halle a.d. Salle, 1935.
- (6) E. Mezger, Moderne Wege der Strafrechtsdogmatik, bl. 33, Berlin, München, 1950.
- (7) K. Schneider, Die Beurteilung der Zurechnungsfähigkeit, bl. 18, Stuttgart, 1956.
- (8) E. Mezger, Probleme der strafrechtlichen Zurechnungsfähigkeit, bl. 41, München, 1949.
- (9) J.P. Sartre, L'Être et le Néant, Paris, 1943.
- (10) D. Wiersma, Over toerekeningsvatbaarheid, 's Gravenhage, 1932.
- (11) W. Reich, Charakteranalyse, Selbstverlag, 1927.
- (12) F. Alexander, Der neurotische Charakter, Imago, 1921.
- (13) E. Frey, Die Rolle der Kriminologie als «Führerin und Ratgeberin» der Strafrechtsreform, in: Internationales Colloquium über Kriminologie und Strafrechtsreform, Freiburg i. Br., 1958.
- (14) H.H. Jescheck, Les principes de la réforme actuelle du droit pénal allemand, in Revue de Science Criminelle et de Droit Pénal Comparé, tome XIX, n° 1, bl. 67, Paris, 1959.
- (15) S. Hurwitz, Nordische Gesetze und Entwürfe unter dem Aspekt des Themas Kriminologie und Strafrechtsreform, in: Internationales Colloquium über Kriminologie und Strafrechtsreform, bl. 85, Freiburg i. Br., 1958.
- (16) Prof. Dr E.A.D.E. Carp, Gerechtelijke Psychiatrie, bl. 278, Amsterdam, 1956.
- (17) O. Fenichel, The Psychoanalytic Theory of Neurosis, New York, 1945.
- (18) H. Binswanger, Zur forensischen Psychiatrie der nicht geisteskranken Personen, Bern, 1941.
- (19) E. John, Zur forensischen Psychiatrie «geistig gesunder» Hirnbeschädigter, Wien, 1950.
- (20) A. Langelüddeke, Gerichtliche Psychiatrie, bl. 101, Berlin 1959 (2).
- (21) W. De Boor, Ueber motivisch unklare Delikte, bl. 93, Berlin, Göttingen, Heidelberg, 1959.
- (22) H. Müller-Suur, Zur Frage der strafrechtlichen Beurteilung von Neurosen, Arch. Psychiatr. u. z. Neur., 194, 368, 1956.
- (23) S. Frank, Zur Prophylaxe und ambulanten Therapie des Verbrechens, bl. 265 in: H. Meng, Die Prophylaxe des Verbrechens, Basel, 1943.
- (24) L. Radzinowicz, The Results of Probation, London, 1958.
- (25) W. Soloviev, La justification du Bien, bl. 301-326, Paris, 1939, (oorspronkelijk Russ. uitgave 1897).
- (26) N. Hartmann, Ethik, bl. 665, Berlin, 1935 (2).

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 17 april 1959.

Voorzitter-verslaggever : M. Louveaux.
Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.
Advocaat : Mr. De Bruyn.

Burgerlijke rechtsvordering. — Grenzen van het evocatierecht van het Hof van Beroep.

Het Hof van Beroep, dat na de beslissing van de eerste rechter omtrent de bevoegdheid te hebben hervormd, een partij tot het bewijs van zekere door haar tot staving van haar eis ingeroepen feiten toelaat, miskent artikel 473 Rv. Overeenkomstig dit artikel kan het Hof van Beroep zijn evocatierecht slechts uitoefenen, indien het terzelfdertijd bij één en dezelfde beslissing over de zaak definitief uitspraak kan doen.

Ronchetti t/ Buyst.

Gelet op het bestreden arrest op 28 april 1958 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het eerste middel afgeleid uit de schending van de artikelen 234, 241, alinea 1, (wet van 14 december 1935, artikel 2), en 268 (Koninklijk besluit n° 239 dd. 7 februari 1936, artikel 7) van het Burgerlijk wetboek, 39, 52, 53 en 54 van de wet dd. 25 maart 1876 houdende de eerste titel van het voorafgaandelijk boek van het Wetboek van burgerlijke rechtspleging, 168, 169 (wet van 5 maart 1932, artikel 2) en 881 van het wetboek van burgerlijke rechtspleging en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest aanlegger niet ontvankelijk verklaard heeft om de territoriale bevoegdheid van de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen te betwisten, vóór dewelke verweerster een vordering tot echtscheiding heeft ingesteld wegens bepaalde oorzaak, alhoewel geen van beide echtgenoten zijn domicilie in het arrondissement had, om reden dat de exceptie ratione loci door de aanlegger niet in limine litis was opgeworpen, daar deze laatste ze niet doen gelden had wanneer hij in kortgeding verschenen is bij de regeling der voorlopige maatregelen met betrekking op de eis in echtscheiding,

dan wanneer een verweerder in een vordering tot echtscheiding, die vóór de voorzitter verschijnt welke in kortgeding uitspraak doet over de voorlopige maatregelen incidenteel in de vordering, niet kan vervallen zijn van het recht om later vóór de rechtbank, waar de vordering tot echtscheiding wordt aanhangig gemaakt en welke alleen over de exceptie oordeelt, de bevoegdheid ratione loci te betwisten, indien hij, vóór die rechtbank, de verwijzing naar de bevoegde rechters vraagt, vóór alle andere excepties en alle ander verweer, behalve deze van de artikelen 166 en 174 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging :

Overwegende dat het bestreden arrest vaststelt dat aanlegger, van Britse nationaliteit en in Engeland woonachtig, vóór de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen door verweerster die in het gebied van deze rechtbank gehuisvest is en de Belgische nationaliteit behouden heeft, in echtscheiding gedagvaard werd;

Overwegende dat het arrest onverminderd de door het middel bestreden redenen, de bevoegdheid ratione

loci van de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen hierdoor rechtvaardigt dat verweerster, overeenkomstig de artikelen 53 en 54 van de wet van 25 maart 1876, gerechtigd was de zaak aanhangig te maken bij de Belgische rechter van de plaats waar zij zelf haar verblijfplaats had en dat aanlegger de jurisdictie van die rechtbank slechts kon afwijzen zo dat recht in Groot-Brittannië aan de Belgen erkend wordt, wat ten deze niet is bewezen ;

Overwegende dat het door het middel aangevochten dispositief alzo ten genoegen van rechte gegrond is, waaruit volgt dat het middel een overbodige overweging van het arrest bestrijdt en, derhalve, bij gebreke van belang niet ontvankelijk is ;

Over het tweede middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1 en 17 van de wet van 25 maart 1876 houdende de eerste titel van het voorafgaandelijk boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging, 473 (gewijzigd door artikel 13 van de wet van 25 maart 1932) in het bijzonder 473, alinea's 1 en 2, en 881 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging, 241, alinea 1, van het Burgerlijk wetboek (artikel 2 van de wet dd. 14 december 1935) en 97 der Grondwet,

doordat het bestreden arrest het vonnis a quo vernietigende, waarbij de eerste rechter zich onbevoegd verklaard had om kennis te nemen van de vordering tot echtscheiding welke door verweerster vóór hem was ingediend, het Hof van beroep bevoegd verklaard heeft om van die vordering kennis te nemen en, alvorens over de grond recht te spreken, verweerster heeft toegelaten om door alle rechtsmiddelen de feiten te bewijzen welke zij tot staving van haar eis had doen gelden,

dan wanneer, enerzijds, in burgerlijke zaken, het hoger beroep tegen een beslissing die een exceptie van onbevoegdheid aanneemt, bij de rechter in hoger beroep enkel de vraag betreffende de bevoegdheid aanhangig maakt en niet de grond van de zaak, en anderzijds, het Hof van beroep, dat een vonnis van onbevoegdheid vernietigt krachtens het recht om een zaak aan zich te trekken, van de grond der zaak slechts kan kennis nemen indien de zaak in staat is om een definitieve beslissing te krijgen en op voorwaarde over de grond tevens definitief uitspraak te doen door een en hetzelfde vonnis :

Overwegende dat het Hof van beroep slechts over de grond van de zaak beslissen kon ingevolge zijn evocatierecht daar de eerste rechter niet over de grond van de zaak uitspraak had gedaan ;

Overwegende dat naar luid van artikel 473 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, het Hof van beroep het evocatierecht slechts kon uitoefenen indien het tegelijkertijd, bij een en hetzelfde vonnis, over de grond definitief uitspraak deed ;

Overwegende dat het Hof van beroep, na betreffende de bevoegdheid de beslissing van de eerste rechter te hebben hervormd, verweerster tot het bewijs van zekere door haar tot staving van haar eis ingeroepen feiten toelaat ;

Overwegende dat het Hof van beroep door de zaak tot zich te trekken dan wanneer deze niet in staat was om definitief te worden beslecht, het artikel 473 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, dat in het middel wordt aangehaald, heeft miskend ;

Om deze redenen :

Verbreekt het arrest behoudens in zover, na het

beroep ontvankelijk te hebben verklaard, het over de bevoegdheid uitspraak doet ;

Beveelt dat van onderhavig arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt ieder van de partijen tot de helft der kosten ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Gent.

HOF VAN CASSATIE

2de kamer. — 10 februari 1958.

Voorzitter : M. Vandermersch.

Raadsheer-Verslaggever : M. Gilmet.

Eerste Advocaat-generaal : M. Janssens de Bisthoven.

Strafrecht. — Openbare weg. — Begrip.

De openbare weg is de weg, die in het algemeen belang van de inwoners gebruikt wordt.

Door het openbaar karakter van de in het geding bedoelde weg uitsluitend te doen steunen op het noodzakelijk gebruik, dat daarvan « door de bepaalde inwoners van de Leegstraat » gemaakt wordt, heeft het bestreden vonnis zijn beslissing niet wettelijk gerechtvaardigd en artikel 551/4° van het Wetboek van Strafrecht geschonden.

Corne.

Gelet op het bestreden vonnis, op 2 april 1957 in hoger beroep gewezen door de correctionele rechtbank te Gent ;

Over het eerste middel, schending van de artikelen 1 van de wet van 1 februari 1844 gewijzigd door de wet van 15 augustus 1897, 551, 4° van het Strafwetboek, 11 en 97 van de Grondwet,

doordat, om te beslissen dat de uitweg van aanlegsters eigendom als een openbare weg dient aangezien te worden, het bestreden vonnis alleen steunt op de beschouwing dat, vermits hij door de bewoners van de ingesloten huizen moet gebruikt worden, hij een quasi publieke bestemming verworven heeft, deel uitmaakt van de stedelijke wegenis en aan de politievoorschriften, waaronder artikel 551, 4° van het Strafwetboek onderworpen is,

dan wanneer, zoals aanlegster het voor de correctionele rechtbank voorhield, het niet bewezen is dat bedoelde weg, welke door de vorige eigenaar van het perceel tot privaat gebruik opengelaten werd, een openbare bestemming zou verworven hebben ;

Overwegende dat aanlegster vervolgd werd om, zonder noodzaak of zonder verlof van de bevoegde overheid, de straten, pleinen of andere delen van de openbare weg te hebben belemmerd (artikel 551, 4° van het Strafwetboek) ;

Overwegende dat het bestreden vonnis beslist dat de weg waarop het bestaan van een door aanlegster veroorzaakte belemmering vastgesteld werd « een openbare, althans zeker een quasi-openbare bestemming heeft » en dat « ingevolge deze bestemming, ongeacht het feit of deze weg tot het openbaar of tot een privaat domein behoort, de onderwerpelijke weg krachtens artikel 1 der wet van 1 februari 1844, gewijzigd bij de wet van 15 augustus 1897, onderworpen is aan de wegenreglementering, waaronder artikel 551, 4° van het Wetboek van strafrecht begrepen is » ; dat het

vonnis aanlegster op grond van die betichting veroordeelt ;

Overwegende dat het bestreden vonnis het openbaar karakter van bedoelde weg afleidt uit de beschouwing « dat luidens de verklaring van de getuige Haerens, bewuste weg, die trouwens in de atlas der buurtwegen voorkomt, noodzakelijk moet gebruikt worden door bepaalde inwoners van de Leegstraat om tot de Gaverse steenweg toegang te hebben, zodat die weg aldus een openbare, althans zeker een quasi-openbare bestemming heeft » ;

Overwegende dat de openbare weg de weg is die in het algemeen belang van de inwoners gebruikt wordt ;

Overwegende dat door het openbaar karakter van bedoelde weg uitsluitend te steunen op het noodzakelijk gebruik welk er van « door bepaalde inwoners van de Leegstraat » gemaakt wordt, het bestreden vonnis zijn beslissing niet wettelijk gerechtvaardigd heeft en artikel 551, 4° van het Strafwetboek geschonden heeft ;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden vonnis ;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing ;

Legt de kosten ten laste van de Staat ;

Verwijst de zaak naar de correctionele rechtbank te Dendermonde, zetelende in hoger beroep.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 26 juni 1959.

Voorzitter : M. Devaux.

Raadsheren : M.M. Somerhausen en De Bock.

Auditeur : M. Ligot.

Advocaten : Mrs. Thoumsin en Beduin.

Openbare instelling. — Nationaal Werk van de Wezen, Weduwen en Bloedverwanten in de opgaande linie van de Oorlogsslachtoffers. — Ambtenaren. — Al of niet statutair verband.

Het feit in dienst te staan van een openbare instelling kan op zichzelf aan een lid van het personeel van deze instelling niet het genot toekennen van een publiekrechtelijke regeling.

Zelfs wanneer de wet van 16 maart 1954 het Nationaal Werk voor de Wezen, Weduwen en Bloedverwanten in de opgaande linie van de Oorlogsslachtoffers de Koning heeft gelast het kader en het statuut van het personeel vast te stellen, is het personeel, in afwachting van de uitvoering van deze opdracht, aan geen statutaire regeling onderworpen en gelden te zijnen opzichte de burgerrechtelijke bepalingen in zake arbeidsovereenkomst.

De Raad van State is dus onbevoegd.

Pierart t/ de Belgische Staat en het Nationaal Werk van de Wezen, Weduwen en Bloedverwanten in de opgaande linie van de oorlogsslachtoffer.

Arrest Nr 7180

Gezien het op 24 oktober 1956 ingediende verzoekschrift, waarbij Gaston Pierart de nietigverklaring vordert van een beslissing van de Minister van Volksgezondheid en van het Gezin, waarvan de 28e augustus 1956 kennis is gegeven ;

.....

Overwegende dat verzoeker op 25 januari 1951 door de directeur-generaal en de voorzitter van het Na-

tionaal Werk van de wezen, weduwen en bloedverwanten in de opgaande linie van de oorlogsslachtoffers voor een proefperiode van drie maanden is aangesteld tot directeur van de administratieve diensten; dat de raad van beheer van het Werk op 6 juni 1951 vaststelde dat zijn aanwerving definitief was geworden, en zijn wedde bepaalde; dat de vereffenaars van het Werk verzoeker op 28 augustus 1956 ter kennis brachten dat de Minister, bij toepassing van artikel 10, tweede lid, van de wet van 28 juni 1956 had beslist aan zijn functies een einde te maken met een wettelijke opzeggingstermijn van zes maanden ingaande op 1 september 1956;

Overwegende dat de tegenpartijen de bevoegdheid van de Raad van State afwijzen, dat zij betogen dat de Raad van State, aangezien verzoeker aan het Werk verbonden was door een bediendencontract, onbevoegd is op grond van artikel 92 van de Grondwet; dat verzoeker antwoordt dat het Nationaal Werk een openbare instelling is «waarvan de personeelsleden dus ambtenaren zijn in de ruime zin van het woord» en «in statutair verband» staan; dat dit bepaald is in artikel 11 van de wet van 16 maart 1954, hetwelk zegt dat «de Koning het kader en het statuut van het personeel der organismen A en B (het Werk is een openbare instelling van de categorie B) vaststelt op de voordracht van de minister of de ministers van wie zij afhangen...»; dat verzoeker er aan toevoegt dat het statuut der personeelsleden van het Werk «nog summier is, want beperkt tot vier artikelen van het huishoudelijk reglement, waarvan artikel 17 bepaalt dat de personeelsleden van het Werk in dienst blijven tot de leeftijd van 65 jaar en dat zij, tot die leeftijd, stabiliteit van betrekking genieten»;

Overwegende dat het feit in dienst te staan van een openbare instelling op zichzelf het personeelslid van die instelling niet het genot kan toekennen van een publiekrechtelijke regeling; dat, integendeel, artikel 17, tweede lid, van het huishoudelijk reglement bepaalt dat het personeel onderworpen is aan de wetbepalingen tot regeling van de arbeid van bedienden en werklieden; dat artikel 11 van de wet van 16 maart 1954 de Koning weliswaar heeft gelast het kader en het statuut van het personeel vast te stellen, maar dat die bepaling niet is uitgevoerd en dus niet tot het gevolg heeft kunnen hebben dat het personeel, in afwachting van de uitvoering daarvan, aan een statutaire regeling zou worden onderworpen; dat de bepalingen van het huishoudelijk reglement inzake aanwerving bij vergelijkend examen, inruststelling met oppensioenstelling op de leeftijd van 65 jaar, het recht om bij de raad van beheer in hoger beroep te komen, niet volstaan om aan te tonen dat de raad van beheer, met de goedkeuring van de bevoegde minister, het administratief personeel van het Werk heeft willen onttrekken aan de wetbepalingen tot regeling van de arbeid van bedienden en werklieden waarnaar het uitdrukkelijk verwees, en het aldus aan een publiekrechtelijke regeling heeft willen onderwerpen.

Overwegende dat de aangestelden van het Nationaal Werk van de wezen, weduwen en bloedverwanten in de opgaande linie van de oorlogsslachtoffers aan het Nationaal Werk gebonden waren door de burgerrechtelijke bepalingen inzake arbeidsovereenkomst; dat de exceptie van onbevoegdheid gegrond is;

Besluit :

Artikel 1 : Het beroep wordt verworpen.

Artikel 2 : De kosten, bepaald op 750 fr., komen ten laste van verzoeker.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 25 mei 1959.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. De Vreese en Santenaire.

Advocaat-generaal : M. Matthys.

Advocaten : Mrs. Maillet en Orban.

Nederlands-Belgisch verdrag van 28 maart 1925. — Voorwaarde voor de verwijzing krachtens artikel 6 is niet de connexiteit maar de anterioriteit van de aanhangig gemaakte gedingen. — Handhaving van de regel van de dubbele instantie.

Artikel 6 van het Nederlands-Belgisch verdrag van 28 maart 1925 bepaalt, dat de gerechten van een der contracterende partijen, wanneer een der partijen het vraagt, de geschillen waarmede men zich tot hen heeft gewend, verwijzen naar de gerechten van het andere land wanneer deze geschillen daar reeds aanhangig zijn, of wanneer zij verknocht zijn aan andere geschillen, welke aan het oordeel dier gerechten zijn onderworpen. Uit deze bepaling volgt, dat vooraleer te beslissen of er tussen twee zaken connexiteit en derhalve aanleiding tot verwijzing bestaat, eerst moet worden uitgemaakt, of de zaak, waarmede zij beweerdelijk verknocht is, effectief aan het oordeel van een ander rechter werd onderworpen. Voor het beoordelen hiervan moet men zich vanzelfsprekend stellen op het tijdstip, waarop de zaken aanhangig werden gemaakt. Het is de anterioriteit, waardoor de verwijzing van de ene rechter naar de andere wordt bepaald.

Het Nederlands-Belgisch verdrag heeft aan de regel van de dubbele instantie, regel, die in de beide landen wordt gehuldigd, geen afbreuk gedaan, zodat de verwijzing nooit voor gevolg kan hebben een partij van één instantie te beroven.

(Omtrent de inhoud van het begrip «verknocht» en de betekenis van de woorden «oorzaak» en «voorwerp» van het geschil in de tweede zin van artikel 6 van het Nederlands-Belgisch verdrag zie men nader het advies van advocaat-generaal Matthys.)

Krant t/ Smet.

Advies O.M.

De heer Philip Krant, importeur van tapijten, handel drijvende onder de benaming van handelsonderneming «Taptax», te Bussum (Ned.), heeft in regelmatige vorm, binnen de wettelijke termijn, en ontvankelijk hoger beroep ingesteld tegen een vonnis op tegenspraak, gewezen op 11 maart 1958 door de Rechtbank van Koophandel te St-Niklaas-Waas, beslissing waarbij de door hem, als verweerder, «in limine litis» opgeworpen exceptie van onbevoegdheid «ratione loci» van voormelde rechtbank met vordering tot verwijziging naar de bevoegde Nederlandse rechter, op grond van art. 6 van het Verdrag van 28 maart 1925 tussen België en Nederland, goedgekeurd door de Belgische wet van 16 augustus 1926, als ongegrond afgewezen werd.

* * *

De oorspronkelijke vordering werd door geïntimeerde, de heer Jozef Smet, fabrikant, handel drijvende onder de firma «Tissage de Tapis J. Smet-Van de Leur», te St-Niklaas-Waas, vóór de Rechtbank van Koophandel aldaar ingesteld bij dagvaardingsexploot

van 18 januari 1958, waarvan appellant afschrift ontving op 7 februari 1958. Deze vordering strekte ertoe appellant te doen veroordelen tot betaling van een bedrag, in hoofdsom groot 460.081 frank, meer de conventionele intresten, zijnde 5.505 frank (6 %), wegens koop-verkoop en levering van tapijten, aan appellant, regelmatig gefactureerd tussen 7 oktober en 13 november 1957, en door appellant bij geïntimeerde afgehaald. Bedoelde facturen, die alle door appellant zonder enig protest werden aanvaard, omvatten een uitdrukkelijk beding van toewijzing van territoriale bevoegdheid aan de Rechtbank van Koophandel te Sint-Niklaas-Waas, terwijl tussen partijen sedert lang geregelde zakenrelaties bestonden, waardoor hun wetenschap nopens dit beding geen twijfel lijdt.

Vóór de eerste rechter werd de door appellant opgeworpen exceptie van onbevoegdheid met vordering tot verwijzing naar de Nederlandse rechter gegrond op verknochtheid met verscheidene vóór de Nederlandse rechter ingestelde procedure, te weten :

1° Bij dagvaardingsexploot van 9 januari 1958, werd door appellant, vóór de President van de arrondissementsrechtbank te Amsterdam, zetelende in kortgeding, doch niet ten voorlopige titel rechtsprekende, tegen zekere Heidenrijk Jan, een vordering ingesteld, ertoe strekkende aan laatstgenoemde verbod op te leggen, in Nederland en West-Duitsland, tapijten, afkomstig van of geleverd door de fabriek van geïntimeerde, Smet, te verkopen en in de handel te brengen, of voor de verkoop daarvan afnemers en relaties van appellant, Ph. Krant, te bezoeken, dan wel deze handelingen voor zijn rekening door derden te doen verrichten, zulks « op verbeurte » van een dwangsom van 1.000 gulden voor iedere overtreding ; deze vordering was gegrond op de bewering dat appellant (Krant) voor bedoelde landen de alleenverkoop had van de produkten der firma J. Smet.

Deze eis van appellant werd door de President van de arrondissementsrechtbank te Amsterdam, bij vonnis van 23 januari 1958, toegewezen, vonnis dat, op hoger beroep van Heidenrijk, door het Gerechtshof te Amsterdam, bij arrest van 25 juni 1958, bekrachtigd werd.

Welke de overwegingen ook mogen zijn die door de Nederlandse rechter, naar aanleiding van voormeld geding, zouden uitgebracht zijn met betrekking tot ongeoorloofde of met de handelseerlijkheid strijdige handelingen tussen de firma J. Smet en Heidenrijk t.o.v. het recht tot alleenverkoop van Krant der produkten van geïntimeerde Smet, van meetaf valt gans dit geschil m.i. ongetwijfeld buiten beschouwing in verband met de door appellant ingeroepen verknochtheid voorzien bij artikel 6 der Conventie van 28 maart 1925. Immers dit geschil werd definitief berecht, terwijl vóór de eerste rechter evenmin dergelijke verknochtheid kon worden ingeroepen, vermits, op 4 februari 1958, zelfde geschil reeds aanhangig gemaakt werd in graad van hoger beroep vóór het Gerechtshof te Amsterdam, zodus vóór een rechter van hogere graad dan die, welke in België, uitspraak diende te verlenen in het naderhand vóór hem ingesteld geding, trouwens gevoerd tussen partijen die niet dezelfde waren, en waarvan ten slotte oorzaak en voorwerp gans verschillend zijn (zie infra).

2° a) Op 12 februari 1958, hetzij dus 5 dagen na afschrift te hebben ontvangen van het inleidend dagvaardingsexploot in de onderhavige zaak, aanhangig gemaakt door geïntimeerde vóór de Rechtbank van Koophandel te St-Niklaas-Waas sedert 18 januari 1958, legt appellant Krant, in handen van de President der arrondissementsrechtbank te Amsterdam, een verzoekschrift neer, waarbij éézijdig verlof wordt aangevraagd om, ten laste van Smet, ter verzekering van

Krant's vordering tot schadeloosstelling tegen Smet, voorlopig begroot op 95.000 gulden, conservatoir derden arrest te doen leggen onder hierbovengenoemde Heidenrijk, meer bepaald op in zijn bezit zijnde jute-tapijten en een vrachtwagen D.A.F., kenteken R.J. 34-80. Bij bevelschrift van zelfde datum (12-2-58) wordt dit verlof verleend, en het conservatoir beslag op 17 februari 1958 verricht, terwijl Krant, uit kracht van voormelde presidentiële beschikking beslag doet leggen onder zich zelf, voor het daarin genoemde bedrag van 95.000 gulden, op hetgeen hij aan Smet schuldig is, zijnde 460.081 frank, bedrag van de schuldvordering die het voorwerp uitmaakte van het onderhavig geding (sedert 18 januari 1958 aanhangig gemaakt vóór de Belgische rechter).

b) Op 19 februari 1958 worden de bescheiden betreffende voormeld conservatoir beslag ten verzoeken van appellant Krant aan geïntimeerde Smet betekend, met dagvaarding vóór de arrondissementsrechtbank te Amsterdam, strekkende tot veroordeling van geïntimeerde Smet tot betaling aan Krant van een schadeloosstelling ten bedrage van 90.083 gulden, en mits van waarde verklaring van de gelegde conservatoire beslagen, met aanwijzing dat onder het door Krant als voormeld onder zich zelf gelegde beslag zou vallen de voormelde schuld van Krant aan Smet ten bedrage van 460.081 frank.

c) Op 13 maart 1958 wordt door geïntimeerde Smet tegen appellant Krant, vóór de arrondissementsrechtbank te Amsterdam, een vordering ingesteld ten einde te horen verklaren dat er tussen partijen nimmer een overeenkomst heeft bestaan, waarbij door Smet aan Krant alleenverkoopsrecht van tapijten zou verleend zijn ; voorts van waarde te horen verklaren een bij exploot van 7 maart 1958 tegen Krant gelegd conservatoir beslag, evenwel onder de voorwaarde dat de vordering, die het voorwerp uitmaakt van onderhavig geding, zou worden toegewezen bij in kracht van gewijsde gegane beslissing, uitgesproken door de Belgische rechter, en in Nederland behoorlijk uitvoerbaar verklaard.

d) Op vordering ingesteld door Heidenrijk vóór de President der arrondissementsrechtbank te Amsterdam, recht sprekende in kortgeding, tegen Krant, wordt, bij vonnis van 10 april 1958, handhaving van het beslag op de tapijten verleend, doch het beslag op de autovrachtwagen wordt gehandhaafd.

e) Sederdien hebben partijen, zowel Krant als Smet, vóór de arrondissementsrechtbank te Amsterdam, bij respectievelijke incidentele conclusiën van 17 juni en 15 juli 1958, de samenvoeging wegens verknochtheid aangevraagd van de vorderingen door hen vóór deze rechtbank respectievelijk ingesteld op 19 februari en 13 maart 1958.

Stelling van appellant Krant is : dat de oorzaak van zijn gebrek aan betaling der hem geleverde tapijten, waarover het onderhavig geding vóór de Belgische rechter loopt, te vinden is in het feit dat hij kennis ontving van de inbreuken gepleegd, zowel door Heidenrijk als door geïntimeerde Smet, op zijn van laatstgenoemde verkregen recht tot alleenverkoop van tapijten in Nederland en West-Duitsland, recht dat als bestaande of verworven aangezien werd bij het vonnis van de President der arrondissementsrechtbank te Amsterdam van 23 januari 1958, door het Gerechtshof aldaar bekrachtigd bij arrest van 25 juni 1958, zodat appellant de exceptie « non adimpleti contractus », in onderhavig geval, zou kunnen inroepen en tevens kunnen concluderen tot de feitelijke, en eventueel, de rechterlijke schuldvergelijking tussen de door hem aan geïntimeerde Smet verschuldigde prijs van 460.081 fr., en de door Smet aan hem wegens hogervermelde inbreuken verschuldigde schadeloosstelling van 90.083

gulden, voorwerp van zijn eis ingesteld vóór de arrondissementsrechtbank te Amsterdam op 19 februari 1958, en waarop tevens de verknochte eis, vóór zelfde rechtbank ingesteld door Smet op 13 maart 1958, betrekking heeft. Dienvolgens — zo beweert appellant — heeft zijn weigering tot betaling in onderhavig geding een reden, een oorzaak, en een verantwoording die dezelfde zijn als de oorzaak van al de rechtsgedingen thans aanhangig vóór de Nederlandse rechter, en dient derhalve de onderhavige zaak naar laatstgenoemde rechter te worden verwezen wegens verknochtheid met voormelde rechtsgedingen, bij toepassing van artikel 6 van het Verdrag van 28 maart 1925.

* * *

Terwijl wij, wegens de hierboven reeds uiteengezette redenen, de afwezigheid van verknochtheid hebben doen uitschijnen tussen onderhavige zaak en het definitief berecht geding, ingesteld door Krant tegen Heidenrijk, op 9 januari 1958, vóór de President van de arrondissementsrechtbank te Amsterdam, zijn wij eveneens de mening toegedaan dat er evenmin verknochtheid bestaat tussen deze zaak en de andere procedures thans tussen partijen aanhangig vóór dezelfde Nederlandse rechtbank.

Art. 6 van het Verdrag van 28 maart 1925 bepaalt immers letterlijk: «De gerechten van een der contracterende staten verwijzen, wanneer een der partijen het vraagt, de geschillen waarmede men zich tot hen gewend heeft, naar de gerechten van het andere land, wanneer deze geschillen daar reeds aanhangig zijn, of wanneer zij verknocht zijn aan andere geschillen, welke aan het oordeel dier gerechten zijn onderworpen. Als verknocht kunnen slechts worden beschouwd de geschillen, die voortspruiten uit dezelfde oorzaak of betrekking hebben op hetzelfde voorwerp».

1° Er dient vooreerst te worden vastgesteld dat, op 18 januari 1958, datum waarop onderhavig geding vóór de Belgische rechter aanhangig gemaakt werd, geen der hierboven vermelde procedures, thans onderworpen aan de Nederlandse rechter, ingesteld waren, behalve deze die wij, wegens haar definitieve berechtiging, van meetaf buiten beschouwing hebben gelaten.

Nochtans, is het vanzelfsprekend dat enkel en alleen de op 18 januari 1958 bestaande toestand in acht dient te worden genomen; na deze datum aan het oordeel van de Nederlandse rechter onderworpen geschillen kunnen, naar ons oordeel, in verband met een verwijzing wegens verknochtheid niet in aanmerking genomen worden. Zulks spruit voort uit de tekst zelf van art. 6 — «zijn onderworpen» — en uit de «ratio» zelf van het verdrag, dat onder oogpunt van verknochtheid noodzakelijk die anterioriteit tot voorwaarde heeft moeten stellen van de verwijzing, zoniet zou de verknochtheid door een der gedingvoerende partijen op artificiële wijze tot stand kunnen gebracht worden; daartoe zou het volstaan dat zij, na het instellen door de tegenpartij van de vordering vóór het gerecht in een der landen dat luidens artikelen 4 of 5 van het Verdrag territoriaal bevoegd is, een andere vordering tegen deze tegenpartij aanhangig zou maken vóór het gerecht van zelfde graad in het ander land, vordering die, in min of meer nauw verband, met de eerste zou verbonden zijn door eenheid van oorzaak of voorwerp.

Reeds om die bepaalde reden menen wij, in onderhavig geval de verwijzing te moeten verwerpen naar de Nederlandse rechter wegens een verknochtheid die enkel kan verband houden met geschillen die aan de Nederlandse rechter onderworpen werden na de datum waarop aan de Belgische rechter, naar de

geldende regelen inzake territoriale bevoegdheid, de kennisneming van het eerste geding reeds wettelijk en regelmatig werd opgedragen.

2° Bovendien, wil het ons voorkomen dat, terwijl art. 6 van het Verdrag, het begrip van de verknochtheid uitdrukkelijk beperkt (zie het woord «slechts») tot geschillen die voortspruiten uit dezelfde oorzaak of betrekking hebben op hetzelfde voorwerp, dergelijke identiteit tussen de vordering ingesteld vóór de Belgische rechter en de thans vóór de Nederlandse rechter aanhangig zijnde procedures geenszins kan aanvaard worden, althans in de restrictieve opvatting van het begrip «verknochtheid» door het Verdrag gehuldigd (Zie in zelfde zin art. 4, § 1 van het Franco-Belgisch Verdrag van 8 juli 1899 - R.P.D.B. — Tw. Compétence en matière civ. et comm. - nr 1740), en waardoor elke uitbreiding van dit begrip, zoals daargaaans erkend door de rechtsleer en de rechtspraak te lande (Zie R.P.D.B. - Eodem verbo - nr 1737 - al. 3), in het onderworpen geval, uitgesloten wordt. Het onderscheid tussen oorzaak en voorwerp van de eis werd duidelijk bepaald door het cassatiearrest van 28 december 1916, waarbij verklaard wordt dat het voorwerp van een eis aange merkt wordt door het juridisch voordeel («le bénéfice juridique») waarvan hij de onmiddellijke verkrijging vervolgt, terwijl de oorzaak van een eis het voortbrengend grondbeginsel («le principe générateur») er van is, a.g. het rechtsfeit waarop de vordering onmiddellijk gesteund is: overeenkomst, oneigenlijke overeenkomst, onrechtmatige daad, zakelijk recht, enz... (Zie ook voor laatstvermeld begrip: Cass. 22 maart 1900, Pas. 1900, I, 187; Cass., 17 juli 1919, pas. 1919, I, 188; Cass. 17 november 1927, Pas. 1928, I, 13 en conclusiën P.G. Leclercq).

In de rechtsleer, wordt de oorzaak van de eis soms aangeduid door de formule: cur debetur? en het voorwerp van de eis door de formule: quid debetur? (R.P.D.B. - Tw. Compétence en matière civ. et comm., nr 925).

In onderhavig geval, is de oorzaak van de oorspronkelijke eis telkens de overeenkomst van koop-verkoop, met daaropvolgende levering, tussen partijen gesloten (er zijn er in het geheel zes — zie de facturen), en het voorwerp de betaling van de door appellant verschuldigde prijs, maar de conventioneel bedongen interesten op bedoelde prijs.

Daarentegen, is de oorzaak van de vordering door Krant tegen Smet vóór de Nederlandse rechter ingesteld de door Krant aan Smet ten laste gelegde onrechtmatige daad van wederrechtelijke krenking van het aan Krant erkende recht van alleenverkoop, en van daarmede in verband houdende handelingen en verhoudingen Smet-Heidenrijk, dewelke strijdig zouden zijn met de eerlijkheid van de koophandel; het voorwerp van deze vordering is de betaling van schadevergoeding; de op verzoek van Krant vooraf verrichte conservatoire beslagen zijn enkel de uitdrukking van maatregelen ter bewaring van deze uit onrechtmatige daad voortspruitende schuldvordering. Waar Smet nu, door middel van een navolgende vordering vóór zelfde Nederlandse rechter, het bestaan van het beding van alleenverkoop ten bate van Krant betwist en de opheffing der conservatoire beslagen eist, ligt het voor de hand dat er tussen die vordering en de vordering van Krant wel verknochtheid bestaat wegens eenheid van oorzaak en voorwerp.

Doch, gelet op de restrictieve opvatting van de verknochtheid vastgelegd in art. 6 van het Verdrag, lijdt het, naar ons oordeel, evenmin twijfel dat, wegens het verschil van oorzaak en voorwerp, tussen laatstvermelde vorderingen en die welke, op 18 januari 1958,

vóór de rechtbank van koophandel te St-Niklaas-Waas tussen zelfde partijen werd ingesteld, dergelijke verknochtheid niet kan worden aanvaard.

* * *

Op grond van al de hierboven uitgebrachte beschouwingen, besluiten wij dan ook tot de afwijzing van de door appellant opgeworpen exceptie van verwijzing, en derhalve tot de afwijzing van diens hoger beroep als zijnde niet gegrond.

Arrest

Gezien de stukken, o.m. het vonnis tussen partijen op tegenspraak gewezen door de Rechtbank van Koophandel te St-Niklaas-Waas, eerste Kamer, op 11 maart 1958;

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar de vorm en tijdig werd ingesteld;

Overwegende dat appellant voor het Hof, zoals voor de eerste rechter, vraagt dat de zaak, bij toepassing van art. 6 van het Belgisch-Nederlands Verdrag van 28 maart 1925, zou worden verzonden naar de bevoegde rechtbank in Nederland, omdat zij zou verknocht zijn met verscheidene voor de Nederlandse rechter ingestelde procedures;

Overwegende dat de eerste rechter, om oordeelkundige redenen die het Hof overneemt, deze in limine litis opgeworpen exceptie van onbevoegdheid met vordering tot verwijzing naar de Nederlandse rechter, terecht heeft verworpen;

Overwegende dat het ingeroepen artikel 6 van het Belgisch-Nederlands Verdrag bepaalt dat, wanneer een der partijen het vraagt, de gerechten van een der contracterende staten de geschillen waarmede men zich tot hen gewend heeft, verwijzen naar de gerechten van het ander land, «wanneer deze geschillen daar reeds hangend zijn, of wanneer zij verknocht zijn aan andere geschillen, welke aan het oordeel dier gerechten zijn onderworpen. Als verknocht kunnen slechts worden beschouwd de geschillen die voortspruiten uit dezelfde oorzaak of betrekking hebben op hetzelfde voorwerp»;

Overwegende dat, vooraleer te onderzoeken of er tussen twee zaken werkelijk verknochtheid bestaat en er dienvolgens reden is tot verwijzing, men eerst moet uitmaken of de zaak waarmede men beweert dat zij verknocht is, wel degelijk voor een andere rechtbank aanhangig is;

dat ten einde dit te beoordelen men zich vanzelfsprekend moet stellen op het ogenblik waarop de zaken werden ingesteld;

dat i.a.w. voorwaarde van de verwijzing is: de anterioriteit;

dat zo niet, vooreerst een partij die wegens een eerste geding is gedagvaard voor een rechtbank die voor het geding territoriaal bevoegd is luidens artikelen 4 en 5 van het Verdrag, de verknochtheid op artificiële wijze zou kunnen tot stand brengen door haar tegenstrever voor een rechtbank van het ander land te dagvaarden in een tweede geding dat met het eerste zou verknocht zijn en waarvoor de rechtbank van dat land luidens diezelfde artikelen 4 of 5 territoriaal zou bevoegd zijn;

dat bovendien, in de geenszins denkbeeldige veronderstelling dat de exceptie van verknochtheid door de ene partij voor de rechtbank van het ene land en door de andere partij voor de rechtbank van het ander land zou opgeworpen worden, niet zou kunnen worden uitgemaakt welke rechtbank de verwijzing zou moeten uitspreken, indien op dit punt de anterioriteit niet doorslaggevend was;

Overwegende dat, onder de voor de Nederlandse rechter aanhangig gemaakte procedures die appellant inroept, er slechts éne is die reeds was ingeleid op 18 januari 1958, datum waarop de huidige procedure voor de Belgische Rechtbank werd aanhangig gemaakt, namelijk een geding door appellant op 9 januari 1958 ingesteld voor de President van de Arrondissementsrechtbank van Amsterdam, zetelende in kortgeding maar niet ten voorlopigen titel, tegen zekere Heidenrijk Jan;

Overwegende dat dit geding echter de verwijzing evenmin kan rechtvaardigen, zeker nu niet voor het Hof, vermits dit geding definitief werd berecht bij arrest dd. 25 juni 1958 van het Gerechtshof te Amsterdam, en ook niet voor de rechtbank van Koophandel te St-Niklaas, vermits gezegd geding op 11 maart 1958, datum waarop de eerste rechter zijn vonnis uitsprak, reeds sedert 4 februari 1958 aanhangig was gemaakt in graad van beroep voor het Gerechtshof te Amsterdam, zodus voor een rechter van hogere graad dan deze die in België uitspraak moest doen in het huidige geding;

dat appellant tevergeefs inroept dat de President van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam in het hem onderworpen geschil, hoewel in kortgeding zetelend, niet ten voorlopigen titel maar «definitief en ten gronde» zou statuëren;

dat het volstaat vast te stellen dat dit geding op 11 maart 1958 reeds aanhangig was gemaakt in graad van beroep en de verwijzing niet voor gevolg mag hebben een partij te beroven van een aanleg;

dat het Nederlands-Belgisch Verdrag zeker niet heeft willen tornen aan de regel van de dubbele aanleg, regel die in beide contracterende landen wordt gehuldigd;

dat appellant de zaken werkelijk op hun kop zet wanneer hij het wil doen voorkomen dat hij, in geval van verwijzing, de na 18 januari 1958 voor de Nederlandse rechtbank aanhangig gemaakte zaken zou kunnen «opwerpen» «bij wedereis» (bedoeld is blijkbaar: tegen de huidige vordering), wedereis die dan «als ingeleid zou beschouwd worden op de dag der betekening ervan»;

dat men niet inziet hoe deze zonderlinge redenering het gebrek aan anterioriteit zou kunnen wegnemen;

Overwegende dat, nu er in de zin bedoeld door art. 6 van het Verdrag «geen ander geschil aan de Nederlandse rechter onderworpen was», het overbodig is te onderzoeken of er ter zake al dan niet van verknochtheid sprake kan zijn of indien er mogelijkheid zou zijn van tegenstrijdigheid in de uitspraken;

dat derhalve niet dient geantwoord op de andere door appellant in zijn grievenschrift ontwikkelde middelen die alle deze verknochtheid of mogelijkheid van tegenstrijdigheid in de uitspraken betreffen;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935,

Gehoord de heer Matthijs, advocaat-generaal, in zijn eensluidend advies,

Alle andere en meeromvattende besluiten verwerpend als ongegrond,

Ontvangt het beroep, doch verklaart het ongegrond, bevestigt het beroepen vonnis en veroordeelt appellant tot de kosten van de aanleg;

Wijst de zaak terug naar de eerste rechter voor verdere behandeling.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

HOF VAN BEROEP TE GENT

Eerste Kamer. — 28 maart 1958.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. De Vreese en Beeckman.

Eerste advocaat-generaal : M. Vanhoudt.

Advocaten : Mrs. Duchène en Schramme.

1. **Vatbaarheid voor hoger beroep. — Twee vorderingen door twee partijen ingesteld. — Totaal bedrag beslissend.**
 2. **Onrechtmatige daad. — Overweg. — Verbreding van de rijbaan zonder verbreding van de slagboom. — Ondoelmatige verlichting van het vaste gedeelte van de slagboom. — Gedeelde verantwoordelijkheid.**
1. *Twee vorderingen door twee verschillende partijen ingesteld. Wanneer beide vorderingen op dezelfde oorzaak of titel steunen, (in casu onrechtmatige daad van een derde), wordt krachtens art. 25 van de wet op de bevoegdheid de vatbaarheid voor hoger beroep bepaald door het totale bedrag.*
 2. *Wanneer na verbreding van de rijbaan, de slagboom niet is verlengd of verplaatst en de overweg dientengevolge aanzienlijk minder breed is dan de rijbaan, die aldus gedeeltelijk versperd is, en de door de N.M.B.S. aangebrachte verlichting ondoelmatig de verantwoordelijkheid voor $\frac{3}{4}$ ten laste van de autobestuurder en voor $\frac{1}{4}$ ten laste van de N.M.B.S.*

N.M.B.S. t/ Dupas en Assurances Générales.

Gezien de stukken, o.m. het vonnis tussen partijen op tegenspraak gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge, op 4 mei 1955;

Over de ontvankelijkheid van het beroep :

Dat geïntimeerden te vergeefs voorhouden dat de vordering van Dupas en deze van de N.V. « Assurances générales de Paris » niet mogen worden samengevoegd ten aanzien van de aanleg;

Dat Dupas een vergoeding van 22.746,50 fr. vordert wegens de schade veroorzaakt aan zijn auto tengevolge van het verkeersongeval dat zich voordeed op 7 januari 1952, bij duisternis, te Assebroek-Steenbrugge, waarbij dit voertuig tegen een elektrische paal van de spoorwegovergang botste, naar links sloeg en de auto van zekere Neyt raakte; dat de tweede geïntimeerde de terugbetaling vordert van de som van 4.445 frank die zij, in haar hoedanigheid van verzekeraarster van Dupas, aan Neyt heeft uitgekeerd in uitvoering van het vonnis van de Politie rechtbank te Brugge, dd. 15 september 1952, waarbij Dupas, op voet van artikel 42 van de oude wegcode, veroordeeld werd;

Dat de geïntimeerden de oorzaak van bewust ongeval toeschrijven aan de fout van appellante die de spoorwegovergang op een uiterst onvoldoende wijze zou hebben verlicht; dat tweede geïntimeerde van rechtswege gesubrogeerd is in al de rechten die de verzekerde tegen appellante kon doen gelden; dat zij aldus de aktie van Dupas uitoefent;

Dat dienvolgens beide rechtsovereenkomsten op dezelfde oorzaak of titel gesteund zijn, te weten de inbegrepen onrechtmatige daad van appellante;

Dat bij toepassing van artikel 25 van de wet op de bevoegdheid het bedrag van de aanleg in dit geval bepaald wordt door het totaal bedrag;

Dat het beroep derhalve ontvankelijk is;

Ten gronde :

Dat het in kracht van gewijsde gegane vonnis van de politierechtbank besliste dat appellante, die zich burgerlijke partij had gesteld, geen aanspraak kon maken op vergoeding voor de schade veroorzaakt aan de elektrische paal, omdat uit het onderzoek was gebleken dat de overweg op een uiterst onvoldoende wijze verlicht was;

Dat bedoelde overweg zeer gevaarlijk is; dat immers na de verbreding van de rijbaan waarbij het oud fietspad ingelijfd werd, de barreel niet eens werd verlengd of verplaatst, zodat de overweg thans aanzienlijk minder breed is dan de rijbaan dewelke, aldus, gedeeltelijk versperd is;

Dat de door de eerste rechter gedane plaatsschouwing uitgewezen heeft dat de lichten door appellante aangebracht aan twee palen van de overweg, de indruk geven boven de straat te hangen en deel uit te maken van de algemene publieke verlichting;

Dat zo appellante geoordeeld heeft dat zij de barreel mocht laten zoals voorheen, zij alleszins gehouden is het vaste deel van de barreel, bij duisternis, doelmatig te verlichten; dat de verlichting op het ogenblik van het ongeval aan dit vereiste niet voldeed;

Dat uit de omstandigheid dat eerste geïntimeerde op de heenreis naar Brugge — wellicht bij dage — de barreel heeft gezien, niet volgt dat hij bekend was met de gevaarlijke toestand;

Dat « erga omnes » vaststaat dat eerste geïntimeerde inbreuk pleegde op artikel 42 van de oude wegcode; dat zulks echter niet uitsluit dat de fout van appellante mede oorzaak is geweest van het ongeval;

Dat met de eerste rechter dient aangenomen dat Dupas de paal niet zou hebben aangereden indien de verlichting voldoende was geweest en dat dienvolgens ook de aanrijding met de wagen van Neyt zich niet zou hebben voorgedaan;

Dat de eerste rechter oordeelkundig de verantwoordelijkheid van appellante op een vierde heeft bepaald;

Dat, in strijd met de bewering van appellante, de eerste rechter hierdoor helemaal niet in tegenspraak komt met het vonnis van de politierechtbank, dat immers de politierechter niet te kennen had over een gebeurlijke fout van appellante;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935; Gehoord de heer Vanhoudt, eerste advocaat-generaal, in zijn eensluidend advies nopens de ontvankelijkheid van het beroep;

Alle andere of strijdige besluiten als ongegrond verwerpend;

Verklaart het principaal en het incidenteel beroep ontvankelijk doch ongegrond, bevestigt dienvolgens het vonnis a quo;

Verwijst appellante in de drie vierden en geïntimeerde in één vierde van de kosten van de aanleg;

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

6e Kamer. — 6 maart 1958.

Alleensprekend rechter : M. Pire.
Advocaten : Mrs. Dassel en De Vis.

1. Verbintenissen. — Artikel 1326 van B.W. — Nietigheid wegens niet naleving van de rechtsvormen. — Aard.
2. Borgstelling en afstand van loon. — Voorwerp strijdig met de goede zeden. — Vernietiging. — Voorwaarde : ongeoorloofd doel door verkrijger gekend.

1. *De nietigheid voortvloeiend uit de niet naleving van de door artikel 1326 van B.W. voorziene rechtsvormen is slechts betrekkelijk; alleen de partij die zich verbonden heeft zou er op beroep kunnen doen.*
2. *Zelfs in de onderstelling dat de borgstelling en afstand van loon akten of overeenkomsten waren die een met de goede zeden strijdig voorwerp hebben, dient het nog bewezen te zijn dat de verkrijger de ongeoorloofdheid van het nagestreefd doel gekend heeft.*

Condomy t/ Roelandt, Financia, Andries en N.M.B.S.

Overwegende dat, luidens de dagvaarding, de vordering er toe strekt :

1. te horen zeggen dat de hoofdelijke borgstelling door de eerste verweerder toegestaan voor de schulden van de derde verweerder tegenover de tweede, voortvloeiende uit de financiering door deze laatste van de aankoop op krediet van een auto, en de loonsafstand door eerste verweerder ten voordele van tweede verweerder, in uitvoering van gezegde borgstelling, nietige akten zijn, hebbende een voorwerp strijdig met de goede zeden en de openbare orde.

2. vierde verweerder te verbieden aan tweede verweerder welk deel ook van het loon van eerste verweerder te betalen en te horen zeggen dat alle bedragen welke betaald zouden geweest zijn geen oorzaak hebben.

3. tweede verweerder te veroordelen om aan vierde verweerder alle bedragen, die zij ontvangen heeft, terug te betalen.

4. vierde verweerder te veroordelen om aan eiseres de door tweede verweerder terug gestorte lonen af te geven.

Overwegende dat eiseres niet ontvankelijk is om op de nietigheid van de borgstelling beroep te doen, onder voorwendsel dat de door artikel 1326 van het Burgerlijk wetboek voorziene rechtsvormen niet nageleefd zouden geweest zijn; dat deze nietigheid slechts betrekkelijk is en dat alleen eerste verweerder er beroep zou kunnen op doen. (De Page, Droit civil III, n° 818-805)

Overwegende dat, zelfs in de onderstelling dat de borgstelling en afstand van loon akten of overeenkomsten waren die een met de goede zeden strijdig voorwerp hebben, het dan nog geenszins bewezen is dat tweede verweerder de ongeoorloofdheid van het door eerste en derde verweerder nagestreefd doel gekend heeft. (De Page, Complément, I n° 94 B).

Overwegende dat de machtiging door de Vrederechter, krachtens artikel 214 b van het Burgerlijk wetboek verleend, de rechten van de derden, onder de welken tweede verweerder, niet kan schaden.

Om deze redenen :

De Rechtbank,
Gezien artikelen 4, 37, 41, 42 der wet van 15-6-1935.
Gehoord het eensluidend advies van de Heer Delva,
Substituut-Procureur des Konings.
Rechtsprekende op tegenspraak.
Alle andere besluiten als ongegrond verwerpende.
Verklaart de vordering niet gegrond; wijst eiseres er van af en verwijst ze in de kosten.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE LEUVEN

17 april 1958.

Voorzitter : M. Rubbrecht.

O.M. : M. Declercq, eerste subst. Proc. des Konings.
Advocaten : Mrs A. Hoschet, E. Van Dessel,
J. Pelgrims en A. Adline.

Schade. — Verkeersongeval. — Overlijden van vader weduwnaar. — Ongeval op de arbeidsweg. — Morele schade van inwonende gehuwde dochter : 20.000 fr. (Correctionele rechtbank) op 30.000 fr. gebracht in beroep; zonen van 17 j. en 8 j. elk 20.000 fr. (Correctionele rechtbank) op 35.000 fr. gebracht in beroep.

Materiële schade : verlies te berekenen op de helft van het inkomen voor de minderjarigen. — Verminderende met wettelijke vergoeding. — Te berekenen tot 21 j. voor studerende. — Tot 18 jaar voor de niet studerende.

De gehuwde dochter welke hij haar vader-weduwnaar met twee minderjarige broeders inwoont en voor dezer huishouding zorgt, heeft recht bij overlijden van haar vader op een morele schade van 30.000 fr. De minderjarige zonen van 15 ½ jaar en 6 jaar op de dag van het ongeval hebben recht op 35.000 fr. elk als morele schade.

De materiële schade voor elk van de twee minderjarige zonen dient berekend op het inkomen van de vader, waarvan gezien de samenstelling van het gezin de helft moet beschouwd worden als zijnde bestemd geweest voor beide zonen; van dit bedrag dient afgetrokken de jaarlijkse rente welke krachtens de wet op de arbeidsongevallen tot hun 18 jaar aan de minderjarigen wordt uitgekeerd.

Gezien de door de oudste zoon ondernomen studien dient hem voor de periode van 18 jaar tot 21 jaar nog een vergoeding toegekend gekapitaliseerd tegen 4,5 % op het bedrag van 23.679 fr. dat zijn inkomensverlies uitmaakt.

Voor de jongste zoon dient geen vergoeding na 8 jaar toegekend, daar niet bewezen is dat hij gelijk welke bekwaamheid tot studie heeft.

O.M. en N.V. Winterthur en erfgenamen Justens,
burg. partijen t./ G. Gallet en P. Michiels.

I. Burgerlijke partij Justens Yvonne q.q.

Overwegende dat partijen akkoord gaan over de schade toegebracht aan de motorfiets van het slachtoffer en de schattingskosten hetzij samen 12.800 fr.;

Overwegende dat eiseres 40.000 fr. vordert als vergoeding wegens zedelijke schade ondergaan door het overlijden van haar vader bij wie zij inwoonde en

wiens huishouden zij waarnam; dat dit bedrag billijkerwijze tot 20.000 fr. herleid moet worden;

Overwegende dat er wegens de zedelijke schade ondergaan door ieder der twee minderjarige kinderen Victor en Joris Justens, respectievelijk 17 en 8 jaar oud, een bedrag van 100.000 frank wordt gevorderd dat, volgens de gebruikelijke normen deze bedragen tot tweemaal 20.000 frank te herleiden zijn, samen 40.000 frank;

Overwegende dat er voor de beide minderjarige kinderen nog vergoeding van materiële schade gevorderd wordt, uitgaande van een basisloon van 94.716 frank per jaar, dat door de gedaagden niet betwist wordt;

Overwegende dat, gezien de samenstelling van het gezin, de helft van het inkomen geacht moet worden voor de kinderen bestemd te zijn geweest, dat het materieel verlies voor ieder dus 23.679 frank per jaar bedraagt, dat daarvan afgetrokken moet worden de jaarlijkse rente van 18.943 frank betaald krachtens de arbeidsongevallenwet, zodat het werkelijk verlies 4.736 frank bedraagt;

Overwegende dat de minderjarige Justens Victor, 15 ½ jaar op de dag van het ongeval, dit verlies zal lijden gedurende 2 ½ jaar, hetzij 11.840 frank;

Overwegende dat eiseres beweert dat deze minderjarige vanaf zijn achttienjarige leeftijd geen arbeidsongevallentre meer zal krijgen en dan nog gedurende zes jaren het volle verlies zal moeten dragen;

dat zij deze tijdsduur bepaalt overeenkomstig het aantal jaren dat de belanghebbende nodig zou hebben om de studie van technisch ingenieur te doen;

Overwegende dat, ware Justens Victor op weg om de studie van technisch ingenieur te ondernemen, men hem niet in de categorie A 3 (beroepsschool) doch in A 2 (middelbaar technisch onderwijs) zou aantreffen; dat het echter aan te nemen is dat zijn vader hem nog had kunnen helpen om de driejarige studie van technicus in de Electro-mechanica te doen; dat er voor de periode van 18 tot 21 jaar derhalve een kapitalisatieberekening moet geschieden tegen 4,5 % rente, als volgt : 23.679 fr. $\times$ 2,7490 hetzij 65.083 frank;

Overwegende dat Joris Justens ongeveer 8 jaar was op de dag van het ongeval en hij gedurende twaalf jaren een verlies van 4.736 frank zal ondergaan; dat er hem daarvoor na kapitalisatie toekomt : 4.736 fr. $\times$ 9,1186 hetzij 43.185 frank;

Overwegende dat eiseres daarenboven nog een kapitalisatieberekening doet, op grond van het volle verlies, voor een periode van zes jaren; dat het echter niet is bewezen dat deze minderjarige eender welke bekwaamheid tot studie heeft en het anderzijds niet gebruikelijk is dat men in de kring waarin de belanghebbende met zijn vader leefde, tot 24 jaar ten laste van zijn ouders blijft; dat deze schadepost dus niet bewezen is;

II. Burgerlijke partij Winterthür :

Overwegende dat de schade van 264.660 frank behoorlijk bewezen is en niet tot betwisting leidde;

Om deze redenen, verwijst de Rechtbank de tweede gedaagden in solidum tot het betalen van :

- 1) 12.800 frank aan Justens Yvonne, Justens Victor Justens Joris als erfgenenamen van het slachtoffer.
- 2) 20.000 frank aan Justens Yvonne persoonlijk;
- 3) 96.923 frank aan Justens Yvonne, voogdes van Justens Victor;
- 4) 63.185 frank aan Justens Yvonne, voogdes van Justens Joris;
- 5) 264.660 frank aan de N.V. Winterthür.

Zegt voor recht dat de gerechtelijke interest op al deze bedragen loopt vanaf 13 maart 1958 terwijl de vergoedende interest verschuldigd is vanaf 24 mei 1956 op de bedragen 1, 2, 3, 4 en ten opzichte der N.V. Winterthür sedert 9 juli 1956 op 8.208 frank;

sedert 16 augustus 1956 op 9.744 frank.

sedert 8 oktober 1956 op 246.708 frank.

Verwijst de gedaagden in solidum tot het terugbetalen der proceskosten aan de burgerlijke partijen;

NOOT : Bij arrest van het Hof van Beroep te Brussel, 16e Kamer werd het vonnis van 17 april 1958 van de Correctionele Rechtbank te Leuven op 10 september 1958 bevestigd, behalve wat de morele schade betrof.

De gehuwde, bij haar vader inwonende oudste dochter die de zorg voor de kinderen had, bekomt 30.000 fr. in plaats van 20.000 fr.

De twee minderjarige kinderen (15 ½ jaar en 8 ½ jaar op de dag van het ongeval) bekomen elk 35.000 fr. in plaats van 20.000 fr. als morele schade.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

26 september 1959 .

Voorzitter : M. Vleurinck.

Rechters : M.M. Roegiers en Tollenaere.

Referendaris : M. Sabbe.

Advocaten : Mrs Verhaegen en Blanchaert.

Verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen. — Passagier van taxi te beschouwen als een « houder » van het voertuig.

De aansprakelijkheid van de passagier van een taxi, die door zijn schuld schade aan een derde berokkent, is door de verzekering van de eigenaar van de taxi gedekt. Deze passagiers mag in de zin van artikel 3 van de wet van 1 juli 1956 als een « houder » van het autovoertuig tijdens de rit worden aangezien.

Cardon t/ N.V. Belgische Verzekeringsmaatschappij van de Middenstand.

Overwegende dat de eis voor doel heeft verweerster te horen veroordelen om aan eiser te betalen de som van 4.450 fr. meer de vergoedende interesten sedert 13 juli 1958 tot op de dag der dagvaarding en van dan af de gerechtelijke interesten als vergoeding van schade door eiser geleden op 13-7-1958 te Gent op het President Wilsonplein, door de fout van Pieter Breydels, taxi-voerder en uitbater, verzekerd door verweerster, en de fout van een onbekende klant van Breydels; dat aan Breydels verweten wordt zijn taxi op grote afstand van de trottoir stil te hebben gehouden, en aan de onbekende klant op gevaarlijke en onverantwoorde wijze de portière van de taxi te hebben geopend;

Overwegende dat eiser zijn rechtstreekse vordering tegen verweerster steunt op artikels 3 en 6 van de wet van 1 juli 1956 op de verplichte verzekering der burgerlijke verantwoordelijkheid inzake auto-voertuigen;

Overwegende dat verweerster pleit dat de eis niet ontvankelijk is in zoverre hij gesteund is op de fout van de onbekende klant van Breydels, daar verweerster generlei vrijwaring verschuldigd is wegens de

schuld van een niet door haar verzekerde inzittende van het rijtuig van Breydels;

Overwegende dat het art. 3 van de wet van 1 juli 1956 op de verplichte verzekering van de burgerlijke verantwoordelijkheid inzake automobielen voorziet dat de verzekering de burgerlijke verantwoordelijkheid moet dekken van de eigenaar, van alle houder en van alle geleider van het (reglement) lees: verzekerde voertuig, op uitzondering van de burgerlijke verantwoordelijkheid van deze die zich zouden meester gemaakt hebben van het voertuig door diefstal of geweld;

Overwegende dat de vraag zich stelt of de klant van een taxi-voertuig die door zijn fout een schade verwekt aan derden, gedekt is door de verzekering van de eigenaar;

Overwegende dat de vraag er op neer komt of dergelijke taxi klant als een houder van de auto mag aangezien worden;

Overwegende dat Georges Cassart in « L'assurance automobile obligatoire » (Larcier 1957) zegt: « en fait il s'agit de protéger quiconque, non seulement conduit l'auto mais encore quiconque tient sous sa main une chose avec la permission ou pour le compte d'autrui. L'on peut dire que l'expression dans son ensemble « tout détenteur ou tout conducteur » couvre n'importe quelle personne qui détient un instant le véhicule en garde un instant le corpus même s'il n'a pas l'intention de posséder le véhicule »; dat onder de voorbeelden van personen die gedekt zijn Cassart geen melding maakt van de « klant van een taxi »;

Overwegende dat het duidelijk blijkt uit de voorafgaandelijke besprekingen der wet dat het doel ervan is de bescherming te verzekeren van de slachtoffers van ongevallen veroorzaakt door automobielen en dat in functie van dit doel van de wetgevers, de beschikkingen dienen geïnterpreteerd te worden; (Minet. Principes de l'assurance obligatoire J.T. 1957 blz. 473 n° 2);

Overwegende dat zo de wet een onderscheid maakt tussen « geleider » en « houder » zij juist heeft willen laten uitschijnen dat de fout van een « houder » die geen geleider is dient gedekt te worden; dat deze fout dus niet moet spruiten uit het feit van de auto te geleiden maar ook kan spruiten uit eender welke daad van een houder waarbij de auto als voorwerp dient;

Overwegende dat de klant van een taxi als houder van de taxi mag aangezien worden gedurende de tijdspanne van de rit;

dat hij tegen betaling van de prijs de beschikking krijgt over de auto en aan de geleider instructies geeft over de te volgen weg; dat hij dus al weze het voor een zeer korte termijn, houder is van het voertuig, sine animo domini;

dat door het gebruik van het woord « houder » en niet « bezitter » de wetgever heeft aangewezen dat de « animus domini » niet vereist is;

Overwegende dat de eis dus wel ontvankelijk is in zoverre hij gesteund is op de fout van de taxiklant;

Overwegende dat verweerster niet betwist dat deze klant een fout beging door de portière van de auto te openen zonder zich te vergewissen of dit kon geschieden zonder derden te schaden;

Overwegende dat ook Pieter Breydels door stil te staan in het midden van de rijweg om een klant te laten uitstappen een fout beging; dat hij had moeten stilstaan daarvoor met de uitgangsdeur tegen een voorlandsborduur;

Overwegende dat eiser zijn vordering vermindert op 3.225 fr. met de vergoedende interesten vanaf 13-7-1958, dag van het ongeval;

Overwegende dat verweerster de vergoedende interesten slechts zou willen betalen vanaf de dag der betaling, dewelke dag zou dienen bewezen;

Overwegende dat de herstelplicht van een schade gesproken uit een quasi-delict ontstaat op het ogenblik dat de schade ontstaat en dus op dit ogenblik de schade dient vergoed te worden; dat wegens uitstel van deze vergoeding interesten verschuldigd zijn op de schade-som;

Overwegende dat, ter zake, de schade ontstond op de dag van het ongeval, en op deze dag diende vergoed te worden; dat de vergoedende interesten aan 5,5 % 's jaars verschuldigd zijn vanaf 13-7-1958 (nopens dit probleem cfr. Jan Ronse in A.P.R. tw. schade en schadeloosstelling, nr 150, 328 en volgende o.m. 341);

dat de dag waarop de schadelijder de schade aan de hersteller betaalt niet in acht dient genomen, vermits de schadelijder niet verplicht is zijn schade te herstellen, en de hem toegewezen schadesom tot andere doeleinden mag aanwenden;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Alle meerdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende;

Veroordeelt verweerster om aan eiser te betalen de som van 3.225 fr. meer de vergoedende interesten vanaf 13 juli 1958 aan 5,5 % 's jaars tot aan de dag der dagvaarding en van dan af de gerechtelijke interesten;

Veroordeelt verweerster tot de kosten van het geding, voorlopig begroot op 325 fr., registratie- en expeditierechten niet inbegrepen;

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad spijs elk verhaal en zonder borg.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

9e Kamer. — 20 februari 1959.

Voorzitter : M. Coens.

Referendaris : M. Beckers.

Advocaten : Mrs. Calewaert en Diercxsens.

Vrije handelsvertegenwoordiging. — Beëindiging zonder opzegging en zonder vergoeding. — Bewijs van eventueel misbruik van recht.

De overeenkomst van vrije handelsvertegenwoordiging kan door de aansteller zonder vooropzegging en zonder vergoeding worden beëindigd, met dien verstande nochtans, dat van dit recht geen misbruik mag gemaakt worden. Het misbruik van dit recht met schadelijke gevolgen moet door de vrije handelsvertegenwoordiger worden bewezen.

De Bruyn t./ P.V.B.A. Theo Bauwens.

Aangezien de eis strekt tot de veroordeling van verweerster te betalen aan aanlegger, de som van fr. 200.000,— zijnde namelijk fr. 25.000,— ten titel van achterstallig commissieloon en een bedrag van fr. 175.000,— ten titel van schadevergoeding wegens willekeurige en ontijdige opzeg, alsmede de interesten op deze bedragen vanaf 6 oktober 1956, datum der opzegging van het kontrakt van vrije vertegenwoordiging.

Aangezien de eis als gedeeltelijk gegrond voorkomt;

Aangezien inderdaad op 6 oktober 1953 een kon-trakt ontstaan is tussen partijen, waardoor de PVBA Vleeswaren en Conservenfabriek Theo Bauwens als exclusieve verkoopagent voor haar exportzaken met het Verenigd Koninkrijk aanstelt, partij De Bruyn en dat als commissieloon aan aanlegger werd toegekend, op al de bestellingen die verweerster door zijn be-middeling of onrechtstreeks zou uitvoeren, van 2 % van het faktuurbedrag, betaalbaar na vereffening, telkens de 15e en 30e van elke maand.

Aangezien dit kon-trakt dus wel een kon-trakt van de vrije handelsvertegenwoordiging is en namelijk aan-legger De Bruyn een volledig vrije handelsvertegen-woordiger is van beroep, zoals trouwens voortspruit uit zijn handelsregister en uit zijn firmapapier;

Aangezien bijgevolg de betwisting welke ontstaan is tussen partijen dient beoordeeld te worden in het raam van de vrije handelsvertegenwoordiging.

Aangezien dit kon-trakt aangelopen heeft tot op 6 oktober 1956, op welke datum verweerster eenzijdig het kon-trakt, dat zij had met aanlegger, verbroken heeft.

Aangezien bijgevolg op 6 oktober 1956 de overeen-komst op de handelsvertegenwoordiging verbroken werd tussen partijen en aanlegger niet onmiddellijk geprotesteerd heeft tegen deze eenzijdige verbreking vanwege verweerster en voor het eerst maar zijn bezwaar heeft geopperd op 24 december 1956;

Aangezien door deze brief aanlegger eveneens zijn vordering doet kennen van achterstallige commissie-lonen plus een vergoeding voor onrechtmatige kon-traktbreuk.

Aangezien verweerster in besluit aanbiedt te beta-len, als achterstallige commissielonen en voor slot van rekening, de som van fr. 11.833,— fr. 311,—, en tevens verklaart niet het minste bezwaar te hebben haar boekhouding te laten onderzoeken, ten einde met eerlijkheid te doen vaststellen, dat in het raam van de overeenkomst geen andere commissielonen verschul-digd zijn dan degene waarvan verweerster het aan-bod doet :

dat trouwens verweerster deze achterstallige kom-missielonen aanbiedt ten einde korte procedure te maken en verder alle betwistingen te vermijden;

Aangezien in rechte nochtans verweerster het recht had de overeenkomst te verbreken ad nutum :

dat inderdaad de overeenkomst betreft een vrije handelsvertegenwoordiging en aanlegger niet dient aangezien te worden als een handelsreiziger en bijge-voelg ook geen toepassing dient gedaan te worden van de wet op het bediendenkon-trakt :

dat bijgevolg aan deze overeenkomst van vrije han-delsvertegenwoordiging een einde kan gesteld worden door verweerster zonder de minste opzeg.

Aangezien anderzijds aanlegger eveneens toegeeft dat er in België geen wet bestaat, zoals in Frankrijk van 27 juli 1937 en men zich bijgevolg dient te ge-dragen naar hetgeen de rechtspraak en de rechtsleer in ons land hebben vastgelegd.

Aangezien rechtspraak en rechtsleer mogen samen-gevat worden als volgt :

1) dat er ontegensprekelijk in zulke overeenkomst voor de aansteller het recht bestaat om zonder voor-opzeg de vrije handelsvertegenwoordiger door te zen-den.

2) dat enkel en alleen geen misbruik mag gemaakt worden door de aansteller van dit recht op onmiddel-lijke doorzending zonder vooropzeg (abus de droit).

3) dat, indien er eventueel een misbruik zou ge-pleegd geweest zijn, dan dient dit misbruik door de de vrije handelsvertegenwoordiger bewezen te wor-den ten laste van de aansteller.

Aangezien in huidig geval er geen tijdsbeperking vastgelegd werd in het kon-trakt, en bijgevolg dit kon-trakt ten alle tijde mag verbroken worden, zonder opzeg :

dat ter zake eveneens verweerster het recht had de herroeping van het kon-trakt te doen met of zonder re-den, gezien het een recht is, dat verweerster bezit :

dat ook dit recht wordt uitgeoefend zonder vergoe-ding en dit recht slechts uitzondering heeft, daar waar de uitoefening van dit recht plaats heeft inge-voelg buitensporige omstandigheden, die schadelijke

Aangezien wanneer een misbruik van recht of on-tijdige herroeping van het kon-trakt gebeurd is, er alsdan schadevergoeding bestaat in het voordeel van de handelsvertegenwoordiger.

Aangezien in huidig geval er zeker geen misbruik van recht is geweest of gepleegd is door verweerster.

Aangezien het gemis aan misbruik van recht zal voortspruiten uit de omstandigheid bv. van de daling van het zakencijfer, van het misverstand dat er ont-staan is tussen partijen, en ook als de vrije handels-vertegenwoordiger het bewijs niet levert dat zijn her-roeping voortspruit uit wederrechtelijke en schadelijke daden, gesteld door de aansteller, in casu verweer-ster.

Aangezien het in huidig geval volstaat de statis-tieken na te zien van het zakencijfer om vast te stellen dat er een geweldige daling is geweest van het zakencijfer, dat namelijk in 1952 meer dan 2.000.000 fr. bedroeg, in 1953 meer dan 13.000.000, in 54 meer dan 6.000.000 fr. en in 55 eveneens meer dan 6.000.000 om plotseling te vallen in 1956, en dan nog op het einde van 1956 op fr. 194.924.

Aangezien bijgevolg dit zeker en vast de reden is geweest van de herroeping van het kon-trakt van 6 oktober 1956, te meer daar aanlegger niet de minste uitleg geeft om welke reden en uit welke oorzaak het zakencijfer zo plotseling in zo aanzienlijke mate gedaald is, om praktisch bijna tot niets herleid te zijn.

Aangezien eveneens uit de opzeggingsbrief van ver-weerster van 6 oktober 1956 voldoende voortspruit dat er een zeker misverstand ontstaan was tussen par-tijen en zoals verweerster het zelf zegt dat het voor beiden best ware « elk voor zich rustig voort te wer-ken ».

Aangezien tenslotte aanlegger niet bewijst dat er vanwege verweerster enig misbruik van recht ge-pleegd werd en geen enkel feit of geen enkele daad aanhaalt of maar doet vermoeden, waaruit zou kun-nen afgeleid worden dat verweerster enige schadelijke daad tegenover hem zou gesteld hebben.

Aangezien in zulkdanige zaken van vrije handelsver-teenwoordiging het voornaamste doel dat dient nage-streefd te worden er op neer komt dat het moet ver-meden worden, dat de aansteller, op zeker ogenblik zou afnemen en rechtstreeks met dit klienteel zou handelen met uitschakeling van de vrije handelsver-teenwoordiger, waarvan dit klienteel het bezit is en die dan ook de enige is die ermede moet in kontakt blijven.

Aangezien terzake niet het minste bewijs uit het dossier voortspruit als zou verweerster zich het klien-teel van aanlegger toegeëigend hebben of getracht hebben zich in de plaats te stellen van aanlegger, om rechtstreeks met de Engelse firma's, waarmede aan-legger haar in betrekking gesteld had, te kontrak-teren.

Aangezien integendeel uit de aangehaalde cijfers ten overvloede voorkomt dat het zakencijfer in zoda-nige mate gedaald is dat praktisch verweerster geen

zaken meer doet met het Verenigd Koninkrijk.

Aangezien bijgevolg de herroeping van het kon-
trakt van vrije handelsvertegenwoordiging te rechte
gedaan is geworden door verweerster en aanlegger on-
gegrond is in zijn eis op schadevergoeding uit hoofde
van de verbreking.

.....

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST-NIKLAAS

1e Kamer. — 18 juni 1957.

Voorzitter : M. Dirix.

Rechters : M.M. Belpaire en Neirickx.

Referendaris : M. Cloquet.

Advocaten : Mrs Van Raemdonck (loco De Greef) en
Orban.

**Wegverkeer. — Aanrijding. — Vrijsprekend vonnis van
politierechter. — Draagwijde daarvan. — Gezag van
gewijsde in civiele zaken.**

*Eiser door de politierechter vrijgesproken van de
telastelegging : « als bestuurder niet rechts inge-
haald te hebben, wanneer de andere bestuurder
kennis heeft gegeven van zijn voornemen links af
te slaan en zich hiertoe naar het midden van de
baan had gewend ».*

*De vrijspraak impliceert, dat eiser links mocht
inhalen op de plaats, waar hij het heeft gedaan,
niettegenstaande de nabijheid van een kruispunt.*

*Die vrijspraak met voormelde draagwijde heeft
voor de rechtbank gezag van gewijsde.*

Vandevreede t/ Van Eetvelde.

Oxerwegende dat de vordering tot de betaling
strekt van 6.090 fr. als bedrag van de schade aange-
richt aan de wagen van eiser, bij een aanrijding tus-
sen deze wagen en de auto van verweerder;

Overwegende dat verweerder zijnerzijds beweert dat
eiser de schuld van het ongeval draagt;

dat verweerder bij tegeneis tegen eiser de herstel-
ling van zijn eigen schade vordert;

Overwegende dat de botsing gebeurde op het ogen-
blik dat eiser de wagen van verweerder voorbijstak,
wanneer verweerder juist op datzelfde ogenblik de
Collegestraat (kant Grote Markt) wilde inrijden;

Overwegende dat eiser werd vervolgd voor de
Rechtbank van Enkele Politie, onder de betichting :
« als bestuurder niet rechts ingehaald te hebben wan-
» neer de andere bestuurder kennis heeft gegeven van
» zijn voornemen links in te slaan en zich hiertoe naar
» het midden van de baan had gewend »;

Overwegende dat eiser door de rechtbank van
enkele politie vrijgesproken werd;

dat die vrijspraak impliceert dat eiser links mocht
inhalen op de plaats waar hij het heeft gedaan, niet-
tegenstaande de nabijheid van een kruispunt;

Overwegende dat gezegde vrijspraak met de voor-
melde draagwijde voor de zetelende rechtbank het
gezag van gewijsde geniet;

Overwegende dat eiser aan verweerder verwijt dat
hij zou verzuimd hebben zijn inzicht aan de volgende
weggebruikers kenbaar te maken om van richting
te veranderen;

doch dat eiser het bewijs van dit verzuim niet voor-
brengt, waar hij nochtans de last draagt van dit
bewijs;

Overwegende dat verweerder zijn tegeneis steunt,
enerzijds op het feit dat eiser hem aan een kruispunt
voorbijgestoken heeft;

doch dat, zoals hierboven gezegd, de vrijspraak van
eiser ook dit feit dekt;

Overwegende dat verweerder in de tweede plaats
zijn wedereis steunt op het feit dat eiser zijn snelheid
niet zou geregeld hebben, derwijze te kunnen stoppen
voor een voorzienbare hindernis; dat dit feit buiten
het reeds gewijsde valt;

doch overwegende dat hetzelfde kan gezegd worden
van verweerder, vermits beide voertuigen elkanders
bewegingen konden bemerken, eiser rechtstreeks, ver-
weerder in de « retroviseur », en dat zij schuins op
elkander gereden zijn;

Overwegende dat de fout van beide partijen, in
voormelde voorwaarden, voor een gelijk deel, de oor-
zaak is geweest van het ongeval en dat ieder voor de
helft moet instaan voor de berokkende schade;

Overwegende dat verweerder derhalve de helft van
de schade van eiser dient te dragen hetzij de helft van
6.090 fr. of 3.045 fr. en dat eiser de helft van de
schade van verweerder dient te betalen hetzij de helft
van 1.550 fr. of 775 fr.

.....

VREDEGERECHT TE ASSE

29 december 1959.

Rechter : M. Borré.

Advocaten : Mrs. A. Clerens en Standaert.

**Vruchtgebruik. — Huurovereenkomsten door de vrucht-
gebruiker voor negen jaar toegestaan. — Bedrieglijke
benadeling van de naakte eigenaars.**

*Bij toepassing van artikel 595 B.W. kan de vrucht-
gebruiker huurovereenkomsten voor negen jaar
afsluiten en is de naakte eigenaar gehouden ze te
eerbiedigen. In de onderhavige zaak wordt door de
rechter aanvaard, dat de vruchtgebruiker en de
huurders overeenkomsten ter bedrieglijke benade-
ling van de naakte eigenaars hebben aangegaan.
(Zie nader het vonnis en de noot.)*

Humblé en cs. t/ Heyvaert en cs.

Overwegende dat eisers, als erfgenamen van wijlen
Mevrouw Johanna Heyvaert, respectievelijk hun echt-
genote en moeder, onverdeelde naakte eigenaars zijn
geworden van de hierna beschreven percelen land, aan
hun rechtgeefster geschonken bij akte verleden voor
Meester G. De Smet, notaris alhier, op 3 februari 1944,
begrijpende : a) een perceel groot 35 a. 50 ca. gelegen
te Asse, Walfergem, ter plaatse Cruyscater, kada-
straal bekend sectie D n° 88/a ; b) een perceel groot
30 a. gelegen op dezelfde plaats, kadastraal bekend
sectie D n° 43/b ; c) een perceel groot 45 a. 80 ca. ge-
legen op dezelfde plaats, kadastraal bekend sectie D
n° 87/a ;

dat deze schenking door wijlen de heer Jan Frans
Heyvaert werd gedaan onder voorbehoud van vrucht-
gebruik ;

dat wijlen Jan Frans Heyvaert op 13 december 1957
is overleden zodat eisers vanaf die dag volle eigenaars
zijn geworden van voornoemde percelen ;

Overwegende dat verweerders inroepen dat de de-
cujus hun de goederen beschreven onder de artikelen 3

tot 11 in de akt van gift bij geregistreerde pachtovereenkomst dd. 1 december 1955, onder andere de kwestieuze goederen, in pacht heeft gegeven voor een termijn van negen jaar en verder in onderverhuring nog landerijen van de Commissie van Openbare Onderstand van Asse en Brussel, alles te zamen circa 7 ha. voor een bedrag van 12.000 frank 's jaars betaalbaar op voorhand ;

Overwegende dat bij toepassing van artikel 595 van het Burgerlijk Wetboek de vruchtgebruiker gerechtigd is een huurovereenkomst toe te staan voor negen jaar en dat de naakte eigenaar gehouden is deze te eerbiedigen ;

dat weliswaar de eigenaar gerechtigd is de ongeldigheid of de vernietiging ervan te vragen, indien uit de omstandigheden der verpachting blijkt dat ze werd afgesloten ter bedrieglijke benadeling van zijn rechten ;

Overwegende dat eisers doen opmerken dat de vruchtgebruiker op het ogenblik van de verhuring een ouderdom had van 68 ½ jaar en amper 2 jaar later overleed en dat slechts één van de verweerders de pachtovereenkomst heeft ondertekend en de pacht prijs meer dan een derde lager ligt dan de normale pacht prijs ;

Overwegende dat verweerders hier met recht op antwoorden dat voor wat het bestaan van de overeenkomst betreft de handtekening van de decujus alleen volstaat om tegen hem en zijn rechtsopvolgers te bewijzen ;

dat anderzijds het niet uitgesloten was dat de decujus geen negen jaar meer zou geleefd hebben ;

Overwegende dat wat de pacht prijs betreft deze kennelijk onder de werkelijke pacht waarde is en de verpachte goederen van de eisers voor een oppervlakte van 1 ha. 11 a. 30 ca. minstens een huurprijs vertegenwoordigen van 2.500 frank ;

Overwegende dat, zo op het eerste zicht, mits betaling van deze huurwaarde het huurkontraakt niet als ongeldig voorkomt, uit de hiernavolgende bewijsvoering het tegendeel zal blijken ;

Overwegende dat immers eisers eveneens de vernietiging van de huurovereenkomst vragen om reden dat ze werd afgesloten ter bedrieglijke benadeling van de rechten van de naakte eigenaars, in hoofddeorde weeskinderen ;

dat verweerders hierop antwoorden dat deze vraag noch ontvankelijk, noch gegrond is ;

dat de decujus bij het aangaan van bedoeld pachtkontraakt slechts zijn rechten en geenszins de rechten van tegenwoordige eisers uitoefende, zodat bijgevolg de handelingen die hij stelde onmogelijk de rechten van de eisers konden krenken ;

Overwegende dat eisers doen opmerken, en met recht, dat verweerders niet bij machte zijn een ontvangstbewijs van betaling van de pacht voor te leggen wat eens te meer zou wijzen op het bedrog dat aan de verpachting heeft voorgezeten ;

Overwegende dat zoals hoger gezegd de verpachting zeker geschiedde aan een pacht prijs die meer dan een derde lager ligt dan de normale pacht prijs ;

dat uit de lezing van de pachtovereenkomst niet eens kan worden uitgemaakt welke de juiste pacht prijs is ;

Overwegende dat het bedrieglijk inzicht kan worden bewezen door vermoedens die uit de bestanddelen der zaak voortvloeien ;

dat onder andere volstaat de lezing van de notariële akte van gift die door de decujus, de verweerders, en de rechtsvoorganger van eisers, mede-ondertekend werd, dat «ze (de begiftigden) zullen er het genot van bezitten vanaf de dag van het ophouden van het vruchtgebruik dat Joannes Franciscus Heyvaert er op bezit als voorzeid ;

« dat de zes kinderen Heyvaert voor zoveel nodig deze akte gans goedkeuren en aannemen, en zich het recht ontzeggen de giften erin vervat later te beknibbelen of doen verminderen, willende dat zij hun volle uitwerksels hebben » ;

Overwegende dat deze tekst klaarblijkelijk voor doel heeft gehad, dat ieder der zes kinderen na de dood van hun vader het volledig genot over hun verkregen goederen zouden hebben en het beheren naar goeddunken ;

dat trouwens verweerders dit ook kunnen doen over hun verkregen goederen en het niet opgaat dat ze in strijd met de tekst van de akte van gift op het ogenblik dat hun vader naar de tachtig jaar gaat nog een prachtkontraakt met hem af te sluiten teneinde nog negen jaar het land toegewezen aan wijlen hun zuster (respectievelijk echtgenote en moeder van eisers) in hun bezit te kunnen houden of ten minste voor een totaal van negen jaar sinds de datum der overeenkomst ;

Overwegende dat deze pachtovereenkomst zodus in strijd is met de tekst van de inhoud van de akte van gift, met de regels van de billijkheid en ook met het recht gezien verweerders ten eerste te kwader trouw en aldus ter bedrieglijke handeling der rechten van eisers gehandeld hebben des te meer dat het hier om onroerende goederen ging, welke in hoofddeorde aan weeskinderen toebehooren, en verweerders reeds sinds de akte van gift de grote genietters zijn van de goederen hunner ouders ;

Overwegende dat de vordering in niet geldig verklaring en voor zoveel als nodig in nietig verklaring van de kwestieuze pachtovereenkomst als ontvankelijk en gegrond voorkomt ;

dat de gevraagde vergoeding voor reeds geleden schade geenszins overdreven is en dienvolgens ook gegrond dient verklaard ;

.....

NOOT : Een vruchtgebruiker is slechts gemachtigd om van zijn recht gebruik te maken als een « goed huisvader ».

Hij komt hieraan te kort, indien uit de omstandigheden van de verhuring, duidelijk blijkt, dat deze niet geschiedde met het doel de goederen te beheren in het voordeel van de naakte eigenaars, doch precies om dezen te beletten hun eigendom effectief in bezit te nemen.

Zulk inzicht kan afgeleid worden uit een reeks omstandigheden die het bedrieglijk opzet duidelijk doen uitschijnen. Zelfs vermoedens volstaan.

In casu worden als elementen tot staving weerhouden : 1. pacht prijs kennelijk onder de werkelijke pacht waarde ; 2. afwezigheid van enige kwijting van pacht ; 3. de familiale banden tussen de naakte eigenaars, wezen, en de pachters, en het feit dat de goederen van de decujus-vruchtgebruiker bij familie-overeenkomst werden geregeld.

Rechtspraak : Rechtbank Antwerpen, 7 augustus 1874, Pas. 1876, III, 188 ; Rechtbank Oudenaarde, 24 mei 1903, Rev. Prat. Not. 1904, 28 ; Vrederecht Beveren-Waas, 18 maart 1931, Pas. 1931, III, 173 ; Vrederecht Gembloers, 15 september 1917, F.J.R. 197, 299 ; Hof van beroep Brussel, 11 maart 1854, 27 april 1855, Pas. 1855, II, 7, 17 december 1862, in B. Jud. 1863, blz. 90 ; Tongeren, 27 mei 1938, R.W. 1938, col. 851 en 1628 ; Rb. Gent, 13 juni 1928, Pas. 1929, III, 8 ; Burg. Rb. Alençon, 25 oktober 1932, Gazette des Palais, 1933, 157 ; Beroep Luik, 22 maart 1928, Pas. 1928, II, 249 ; Rb. Ieper, 4 januari 1888, Pas. 1888, III, 28 ; Leuven, 28 juni 1932 en 29 maart 1933, Pas. 1936, III, 79.

Rechtsleer : R.P.D.B., V° Usufruit, n^{rs} 335 e.v. ; No-

velles, Droit Civil, III, Usufruit, n° 388 e.v.; Laurent, D. VI, n° 460; Beltjes, Code civil, sub. artikel 595, n° 2 bis.

De rechter die uitspraak doet over de grond van de zaak oordeelt op soevereine wijze (Cass. 11 maart 1937, Pas. 1937, I, 93).

A.C.

VREDEGERECHT TE NAZARETH

12 november 1958.

Rechter: M. Van Maldegem.

Advocaten: Mrs. L. J. Martens en R. Leboucq.

werk. — Gevolgde weg naar vacatieverblijf van zijn familie. — Betekenis van het begrip « verblijfplaats ». — Vereisten voor de toepasselijkheid van de Besluitwet van 13 december 1945.

Zo de wetgever geen nadere omschrijving heeft gegeven van het woord « verblijfplaats » vereist de Besluitwet van 13 december 1945 niet dat de « verblijfplaats » of de « plaats waar de arbeider zijn maaltijden neemt » dagelijks dezelfde zouden zijn, daar iemand slechts één woonplaats heeft doch meerdere feitelijke verblijfplaatsen kan hebben zoals ook de plaats waar hij zijn maaltijden neemt kan afwisselen.

Indien de werkgever in het belang van het werk de plaats waar het werk wordt uitgevoerd kan veranderen, laat de maatschappelijke solidariteit, welke als grondslag dient voor de Besluitwet van 13 december 1945 toe en vereist ze dat ook de arbeider zijn verblijfplaats of de plaats waar hij zijn maaltijden neemt kan aanpassen aan overwegingen van persoonlijke aard zo deze niet indruisen tegen de normale gewoonten der arbeidersmassa die de sociale akkoorden beïnvloeden. De Besluitwet van 13 december 1945 legt aan de feitenrechter op, bij de begripsomschrijving der woorden « verblijfplaats », « plaats waar de maaltijden genomen worden » en « plaats waar het werk wordt uitgevoerd », rekening te houden met de normale gebruiken en gewoonten en de objectief verantwoorde menselijke gedragingen der arbeidende massa.

De arbeider zal zich ondermeer normaal op de plaats van het ongeval bevinden en moet aangezien worden als gebruiker van een normale weg tussen zijn verblijfplaats en de plaats waar hij zijn werk moet uitvoeren, zo de door hem gekozen verblijfplaats geen louter toevallig, willekeurig of uitzonderlijk karakter heeft. Het is het recht van de arbeider zijn familie een verlof te bezorgen en haar aldaar regelmatig te vervoegen (terzake Sint-Amandsberg naar de Kluisberg) vermits de duur van het door hem af te leggen traject, het door hem gebruikte verkeersmiddel en de gevolgde weg niets abnormaal, uitzonderlijk of onvoorzienbaar in de huidige verkeersomstandigheden en werkvoorwaarden heeft.

Het is hierbij zonder belang na te gaan of de arbeider al dan niet dagelijks zijn familie vervoegde daar niet het aantal bezoeken aan de verblijfplaats een min of meer bestendig en herhaaldelijk karakter moeten vertonen, doch wel de verblijfplaats zelf.

Dua t/ Mutuelle der Verenigde Syndicaten.

Aangezien de eis ingeleid bij exploit van deurwaarder O. Biesemans te Vilvoorde dd. 18-6-1958 strekt tot: 1) het horen zeggen voor recht dat eiser de 18-8-1957 het slachtoffer was van een arbeidsongeval op de weg naar het werk; 2) de veroordeling van verweerster aan eiser te betalen wegens: a) tijdelijke volledige werkonbekwaamheid van 18-8-1957 tot 14-9-1957, de som van fr. 4.480,79; b) tijdelijke volledige werkonbekwaamheid van 15-9-1957 tot 30-11-1957 fr. 5.040,89; c) tijdelijke gedeeltelijke werkonbekwaamheid à 50 % van 1-12-1957 tot 31-12-1957 de som van fr. 3.100,50; d) bestendige gedeeltelijke invaliditeit à 20 % de som van fr. 14.602,60 's jaars;

Aangezien de eiser op 18 augustus 1957 op het grondgebied der gemeente Eke als weggebruiker van de steenweg Gent-Oudenaarde in de richting van eerstgenomde stad rijdende, een aanrijding had met zijn bromfiets waarbij hij vrij ernstig gekwetst werd;

Aangezien hij die avond om 22 uur het werk moest aanvatten in de N.V. Sidac te Gent zoals uit een getuigschrift dezer vennootschap blijkt;

Dat hij, naar hij beweert, zoals alle dagen gedurende de maand augustus, zijn familie te Orroir (Kluisberg) verlaten had alwaar hij vrouw en drie kinderen vervoegde na het werk en waar die familie een verlof doorbracht;

Aangezien eiser met vrouw en drie kinderen wettelijk gedomicilieerd is te St. Amandsberg, Sijsjeslaan, nr 8;

Angezien verweerster weigert de weg Orroir-Gent (afstand ± 50 km.) als de weg naar het werk zoals bepaald door de besluitwet van 13 december 1945 te aanvaarden en de arbeidsongevallenvergoeding uit te betalen, omdat die verlofweg niet de normale weg naar het werk zou zijn;

Aangezien hij voorhoudt dat waar dit traject heen- en terug ongeveer 100 km vertegenwoordigt wijl de normale afstand van het wettelijk domicilie tot het werk heen- en terug slechts een tiental kilometer bedraagt, de risico's voor ongevallen daardoor abnormaal verhoogd worden; dat dergelijke lange weg abnormaal is om hem dagelijks — zoals eiser beweert — en gedurende een maand per bromfiets af te leggen en dat het bovendien niet bewezen is dat eiser meer dan eens louter toevallig zijn familie ging bezoeken; dat de verblijfplaats waarover de Besluitwet van 13-12-1945 spreekt geen tijdelijke vakantieverblijfplaats mag zijn doch een gewone verblijfplaats moet uitmaken;

Aangezien de wetgever geen nadere omschrijving heeft gegeven van het woord « verblijfplaats »;

Dat nochtans nergens door die wet wordt vereist dat de « verblijfplaats » of de « plaats waar de arbeider zijn maaltijden neemt » dagelijks dezelfde zouden zijn (Hof van Verbreking, 9 maart 1956, J.T. 1956, blz. 355) daar iemand slechts één woonplaats heeft doch meerdere feitelijke verblijfplaatsen kan hebben zoals ook de plaats waar hij zijn maaltijden neemt kan afwisselen;

Aangezien werd gevonnist (Tongeren, 23-12-1954, R.W. 1954-55, kol. 1429 waartegen hogervermild arrest de voorziening in verbreking verwerpt) dat een dienstmeid die in de week bij haar werkgever verblijft en op zon- en feestdagen haar ouders vervoegt, bij een ongeval op de weg tussen de woonplaats harer ouders en deze van haar werkgever, zich op de weg naar of van haar werk bevond zoals bepaald in de besluitwet van 13 december 1954;

Aangezien hierbij kan opgemerkt worden dat, zo de werkgever in het belang van het werk, de plaats waar het werk wordt uitgevoerd kan veranderen, de maatschappelijke solidariteit welke als grondslag dient voor de Besluitwet van 13 december 1945 toelaat en vereist dat ook de arbeider zijn verblijfplaats of de plaats waar hij zijn maaltijden neemt kan aanpassen

aan overwegingen van persoonlijke aard zo deze niet indruisen tegen de normale gewoonten der arbeiders-massa die de sociale akkoorden beïnvloeden;

Aangezien de onbetwistbaar beperkende uitleg welke aan de Besluitwet van 13 december 1954 dient gegeven te worden, niettemin aan de feitenrechter oplegt, bij de begripsomschrijving der woorden «verblijfplaats», «plaats waar de maaltijden genomen worden» en «plaats waar het werk wordt uitgevoerd», rekening te houden met de normale gebruiken en gewoonten en de objectief verantwoorde menselijke gedragingen der arbeidende massa;

Aangezien de weg naar of van het werk een normaal karakter zal vertonen zodra bewezen wordt, dat rekening houdende met omstandigheden van tijd en plaats, bij het zich voordoen van een ongeval de arbeider zich normaal op de plaats van het ongeval kon bevinden;

Dat de arbeider zich ondermeer normaal op de plaats van het ongeval zal bevinden en moet aangezien worden als gebruiker van een normale weg tussen zijn verblijfplaats en de plaats waar hij zijn werk moet uitvoeren, zo de door hem gekozen verblijfplaats geen louter toevallig, willekeurig of uitzonderlijk karakter heeft;

Aangezien het eiser's goed recht was tijdens de zomermaanden, binnen zijn mogelijkheden, zijn familie een verlof te bezorgen aan de Kluisberg en ze aldaar regelmatig te vervoeven vermits de duur van het door hem af te leggen traject, het door hem gebruikte verkeersmiddel en de gevolgde weg niets abnormaals, uitzonderlijks of onvoorzienbaars in de huidige verkeersomstandigheden en werkvoorwaarden heeft;

Aangezien het zonder belang is na te gaan of de eiser al dan niet dagelijks zijn familie vervoegde — hetgeen nochtans op genoegzame wijze getuigd wordt door de burgemeester der gemeente Orroir — daar niet het aantal bezoeken aan de verblijfplaats en min of meer bestendig en herhaalde karakter moeten vertonen, doch wel de verblijfplaats zelf;

Dat bewezen is en niet ontkend wordt dat eiser met zijn familie gedurende een maand te Orroir verbleef en dat hij ook bewees dat hij op het ogenblik van het ongeval de normale weg bereed van zijn familie naar het werk;

Aangezien eiser aldus slachtoffer werd van een arbeidsongeval op de weg naar het werk;

Aangezien verweerder de gevorderde bedragen voor tijdelijke volledige werkonbekwaamheid en tijdelijke gedeeltelijke werkonbekwaamheid aan 50 % betwist;

Aangezien zij ook betwist dat eiser een bestendige gedeeltelijke invaliditeit van 20 % heeft en de aanstelling van een deskundige vraagt;

Aangezien eiser bij het ongeval een breuk van het enkelgewricht van de rechtersvoet en een breuk van het bovenkaakbeen opliep, welke een gedeeltelijke invaliditeit van bestendige aard schijnen mede te brengen;

Aangezien deskundige voorlichting zich opdringt;

Om deze redenen,

De Rechtbank, rechtdoende op tegenspraak en in eerste aanleg,

Verklaart de eis ontvankelijk en gegrond waar hij strekt te horen zeggen voor recht dat eiser aanspraak kan maken op de arbeidsongevallenvergoeding als zijnde slachtoffer van een ongeval op de weg naar het werk;

En alvorens ten gronde over de gevorderde bedragen te beslissen, stelt aan als deskundige Dr. Hubert Verjans, geneesheer, Charles de Kerckhovelaan nr 81 te Gent met als opdracht in een met redenen omkleed

en onder eed bevestigd verslag neer te leggen binnen de twee maanden na verwittiging zijner opdracht door de meest gereede partij, eiser te onderzoeken, de door hem opgelopen letsels zoals zij zich voordeden op 18 augustus 1957 en thans nog te beschrijven en de behandeling alsmede het klinisch verloop der heling te bepalen; te zeggen welke achtereenvolgende stadia van invaliditeit de eiser doormaakte; de datum der consolidatie te bepalen, rekening houdende met het beroep van eiser in het bijzonder en zijn arbeidsgeschiktheid in het algemeen; te zeggen aan welke bestendige gedeeltelijke invaliditeit hij lijdende is; op alle vragen van partijen te antwoorden en copie van zijn verslag aan partijen of hun raadslieden te sturen;

Verzendt de zaak naar de zitting van 28 januari 1959 voor verdere behandeling;

Kosten voorbehouden.

VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

4e Kanton. — 3 juni 1959.

Rechter : M. Struyf.

Advocaten : Mrs. Dohet en Den Haerynck.

Handelshuurovereenkomsten. — Aanvraag tot huurhervorming. — Verzuim van betekening aan de juiste woonplaats van de verhuurder.

De huurder is gehouden op straffe van verval zijn aanvraag tot huurhervorming te betekenen aan de juiste woonplaats van de verhuurder. Hij moet er ten minste voor zorgen, dat zijn verzoek binnen de vereiste termijn aan de verhuurder ter hand kan worden gesteld.

N.V. Het Sas t/ Van Landeghem.

Aangezien vooreerst aanlegster aanspraak maakt op de hervorming van de tussen partijen d.d. 1 april 1951 gesloten handelshuurovereenkomst op grond van de bepalingen der wet van 20 april 1951 op de handelshuurovereenkomst alsook van de door haar aan verweerders d.d. 18 november 1958 hiervan gedane aanvraag welke aanvraag nog door brief van 26 december 1958 bevestigd werd;

Aangezien verweerders besluiten tot de ongegrondheid van deze eis wegens gebrek in de vorm van gezegde aanvraag;

Aangezien vaststaat dat op 1 april 1951 aanlegster van verweerders heeft gehuurd het bij dagvaarding vermelde caféhuis en dat deze huur aangegaan werd voor een huurtijd van negen jaar;

Aangezien naar luid van artikel 14 der wet voormeld de huurder die het recht op hervorming verlangt uit de oefenen zulks op straffe van verval aan de verhuurder bij aangetekende brief moet betekenen ten hoogste achttien maanden ten minste vijftien maanden vóór het verstrijken van de lopende huurovereenkomst;

Aangezien dusdanige betekening door aanlegster gedaan werd bij aangetekende brief d.d. 18 november 1958; dat deze aanvraag gericht werd tot verweerders aan het adres Gijzelaarstraat, 57 Antwerpen;

Aangezien op 11 december 1958 deze aangetekende brief aan aanlegster onbesteld door het Postbeheer wedergezonden werd met melding «niet afgehaald — afwezig — bericht gelaten»;

Aangezien bewezen is door de eenzelvigheidskaart van verweerder en door de door haar overgelegde inschrijving in het bevolkingsregister dat zij sedert

11 december 1956 van haar adres Gijzelaarstraat 57 afgeschreven werd naar het adres Bolivarplaats 4 alhier;

Aangezien niet beweerd, althans niet bewezen is dat verweerster sedert 11 december 1956 gescheiden zou geleefd hebben van verweerder haar echtgenoot of dat deze laatste nog op 31 december 1958 ingeschreven zou geweest zijn aan het adres Gijzelaarstraat 57 alhier; dat overigens het eksploot dat dagvaarding door de deurwaarder aan verweerder aangezegd werd aan het adres Bolivarplaats 4 alhier sprekende tot zijn persoon; dat bovendien door een aangetekende brief d.d. 23 december 1958 van verweerder aan aanlegster bewezen is dat deze gedomicilieerd was aan het adres van verweerster Bolivarplaats 4 alhier;

Aangezien daaruit kan afgeleid worden aan de ene kant dat verweerders de aangetekende brief van 18 november 1958 van aanlegster niet ontvangen hebben, aan de andere kant dat zij op die datum niet meer woonden op het adres van deze aangetekende brief;

Aangezien het vast recht is dat de afzender gehouden is zijn betekening te doen aan de juiste woonplaats van de verhuurder minstens te zorgen dat zijn aanvraag van huurhernieuwing ter hand van de bestemming wordt gesteld; (La Haye Baux Commerciaux nr 322, zie ook J.T. 10.5.1933 bl. 290);

Aangezien aanlegster dit verwaarloosd heeft, dat zij haar betekening gedaan heeft aan een onjuiste woonplaats van de bestemmingen dat zij sedert 11 december 1956 had kunnen en moeten weten, dat verweerders verhuisd waren, dat zij zulks door de als onbesteld wedergezonden brief alsook door de aangetekende brief d.d. 23 december 1958 van verweerder alleszins had moeten opmerken en haar aanvraag op het goede adres tijdig had kunnen en moeten hernieuwen; dat zij dan ook voor de gevolgen van haar nalatigheid instaat;

Aangezien hieraan niet afdoet dat de maandelijks huurtermijnen steeds door postchecks aan het voorgaand adres van verweerders, zegge aan de Gijzelaarstraat 57 alhier betaald geworden zijn;

Aangezien zulks niet bewijst dat alle brieven en andere verzendingen regelmatig door het Postbeheer aan het goede adres zouden voort besteld worden;

Aangezien het best mogelijk is dat de besteller van die postchecks het op zich genomen heeft zonder daartoe verplicht te zijn zekere stukken gelijk postchecks aan het juiste adres van de bestemming weder aan te bieden hetgeen voor hem de verplichting niet met zich kon medebrengen hetzelfde te doen voor alle andere brieven en poststukken;

Aangezien het aan de andere kant ook mogelijk en zelfs waarschijnlijk is dat de agent van het Postbeheer gelast met de bestelling der postchecks en van de mandaten niet dezelfde postbode geweest is als de brievenbesteller gelast met het bestellen der brieven en dat deze laatste niet bekend was met de verhuizing van verweerders of nog dat hij eenvoudig weg geweigerd heeft de brieven aan het nieuw adres te laten volgen wat zijn recht was;

Aangezien voorts de aangetekende brief van 26 december 1958 van aanlegster niet regelmatig is naar de vorm voorgeschreven door artikel 14 der wet voormeld wijl haar aangetekende brief van 9 februari 1959 alleszins buiten de wettelijke termijn en derhalve laattijdig gezonden werd.

Aangezien daaruit volgt dat de vraag strekkende tot huurderhernieuwing niet kan ingewilligd worden;

VREDEGERECHT TE SIINT-GILLIS-WAAS

7 februari 1959.

Rechter : M. Ronse.

Advocaten : Mrs. R. Snoeck en W. Melis.

Pacht. — Opzegging. — Ernstige redenen voor opzegging.

De in een opzegging vermelde ernstige reden werkt niet beperkend in dier voege, dat daardoor andere ernstige redenen worden uitgeschakeld. Over het algemeen mag de inbedrijfneming door een der in artikel 1775, 1° B.W. bedoelde personen als reden worden opgegeven. De opzegging blijft van kracht, indien een der in dit artikel bedoelde personen in de opzegging werd vermeld, maar het goed door een andere eveneens door dezelfde bepaling bedoelde persoon in bedrijf wordt genomen.

Van Hoyer K. t/ Van Hoyer D.

Overwegende dat aanlegger inbrengt :

— dat verweerder aan aanlegger opzeg had gegeven voor eigen gebruik over een door deze gepacht stuk land gelegen te St-Pauwels, ten kadaster bekend onder sectie B, n° 806, groot 45 aren 10 ca.

— dat deze opzeg in rechte geldig werd verklaard tegen Kerstavond 1957 en aanlegger alsdan te goeder trouw het zelfde stuk land heeft verlaten en ter beschikking gesteld heeft van verweerder;

— dat ondanks de formele ontkenning van verweerder, het inmiddels is gebleken dat deze laatste het goed zelf heeft in gebruik genomen doch het in pacht en gebruik heeft gegeven aan een derde;

Overwegende dat de eis derhalve ertoe strekt om verweerder zich te zien en horen veroordelen om binnen de acht dagen te rekenen vanaf de betekening van het tussen te komen vonnis en uit hoofde hiervan uiteengezet : aan aanlegger als schadevergoeding te betalen de som van tienduizend frank meer de rechterlijke intresten; aanlegger terug te herstellen in het vrije genot, gebruik en beschikking als pachter over het voormeld perceel land en bij gebreke hieraan te voldoen hem te horen machtigen om zichzelf op kosten, risico en gevaar van verweerder terug in dit vrij genot, gebruik en beschikking te stellen desnoods met behulp van de openbare macht, alle welkdanige gevolgen daarvan uitsluitend lastens verweerder vallend zonder enige verantwoordelijkheid voor aanlegger, uit welke hoofde ook, met veroordeling van verweerder tot al de kosten van het geding;

Overwegende dat verweerder opwerpt :

— dat hij wel degelijk het kwestieus perceel land zelf in gebruik heeft genomen;

— dat hij immers zelf de prijsvergoeding regelde, de oogst van de rogge 1958 verkocht enz. . . facturen op zijn naam voor geleverde meststoffen betaalde en aangifte deed bij de landbouwtelling;

— dat daaruit blijkt dat hij, verweerder, de dagelijkse leiding en het risico van het bedrijf draagt en dat het de gebruiker wettelijk vrijstaat de arbeid te laten verrichten door zijn aangestelde, nl. in casu door zijn broeder Ivo;

— dat hij zinnens is op het kwestieus perceel zo vlgmogelijk een boombos aan te leggen en het perceel aldus materieel in gebruik te nemen;

Overwegende dat verweerder niet voldoende bewijst dat hij het kwestieus perceel zelf in gebruik heeft genomen zodat hij de dagelijkse leiding en het risico van het bedrijf op zich heeft genomen;

Dat wanneer de broeder van verweerder, die landbouwer is, het kwestieus perceel bewerkt, de oogst afdoet en bij zijn andere oogst voegt, in één woord handelt alsof hij het perceel in bedrijf heeft genomen, deze schijnbare toestand een zeer zwaar vermoeden schept van werkelijke inbedrijfneming dat niet kan omvergeworpen worden door het voorleggen van enkele stukken die alle opemaakt zijn ten verzoeken van verweerder;

dat integendeel de inbedrijfneming van het kwestieus perceel door de broeder van verweerder gebleken is;

Overwegende dat verweerder echter terecht nog aanvoert dat hij even geldig opzeg had kunnen geven voor gebruik van zijn broeder als voor eigen gebruik;

dat aanlegger ten onrechte meent dat de beperkende keuze van een ernstige reden in de opzeg vermeld alle andere heeft uitgeschakeld;

dat immers verweerder in zijn opzeg een ernstige en gegronde reden moest opgeven en ook zocht in 1° van artikel 1775 B.W.;

dat bij dit artikel een reeks personen aangeduid wordt die de opgezegde landeigendom in gebruik kunnen nemen bij voorrang ten opzichte van de pachter mits een wettelijke opzeg van de verpachter;

dat de opzeg van de verpachter niet bepaald dient te zijn en in het algemeen als reden mag opgegeven de inbedrijfneming door een der personen bedoeld in artikel 1° van artikel 1775;

dat zelfs indien de opzeg een persoon bepaalt, de ernstige reden van de opzeg nog aanwezig is, wanneer een andere vermeld in 1°, artikel 1775 B.W. de nieuwe inbedrijfneer wordt;

dat een dergelijke verschuiving van persoon ook algemeen aanvaard wordt, wanneer een opzeg voor eigen gebruik van een verkoper van een landeigendom door de koper overgenomen wordt;

Overwegende dat de eis derhalve ongegrond is en dat de overige door verweerder aangevoerde argumenten en weerleggingen van aanlegger zonder belang zijn;

Gelet op de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Om die redenen :

Recht doende op tegenspraak, en in eerste aanleg beslissende, verklaart de eis ongegrond; wijst aanlegger af en laat de kosten van het geding.

BIBLIOGRAPHIE

Nederland

Klopper J. J. A., Hoofdzaken der arbeidswetgeving. — Haarlem, H. Stam.

Salomons K., Reglementen binnenvaart. — Onder red. van P. A. J. Stadhouders. — Assen, Born.

Witzel A., Kantongerechtsoproeping en transactie in handen der politie. Leidraad voor de opsporingsambtenaar. — Dokkum, Schaafsma & Brouwer, Losbl. in klemband.

Frankrijk

Biquez Ch., Les Promesses de vente de fonds de commerce. — Libr. Techniques.

Chazal J., Les Droits de l'enfant. — Presses Univ. de France.

Doll P.-J. avec la collaboration de Henri Guérin et Gérard Amédée-Manesme, La Réglementation de

l'expertise en matière pénale. — Libr. gén. de Droit et de Jurispr.

Duverger M., Les Constitutions de la France, 6° ed. mise à jour avec la Nouvelle Constitution. — Presses Univ. de France.

Goguet A., Les Reconnaissances et légitimations de complaisance. — Libr. Techniques.

Groslière J.-Cl., L'Indivisibilité en matière de voies de recours. — Libr. gén. de Droit et de Jurispr.

Guyenot J., La Responsabilité des personnes morales publiques et privées. — Libr. gén. de Droit et de Jurispr.

Joly A., Les Sociétés de construction. — André Joly.
Le Roy, Les Véhicules automobiles de transport de marchandises. — Libr. Techniques.

Martin A. et Le Gueut J., L'Expertise médico-légale. — Masson.

Plagnol, Les Impôts. — Plagnol.

Poussière M., Traité des dommages de guerre. — Libr. Techniques.

Rabinovitch W., Les Sports de montagne et le droit. — Libr. Techniques.

Russo J., Le Statut administratif des entreprises de recherches et d'exploitation minières. — Libr. gén. de Droit et de Jurispr.

Saint-Gal Y., Protection et défense des marques de fabrique et concurrence déloyale. — J. Delmas.

Tabbar B., De la personne humaine à la communauté humaine. — Libr. gén. de Droit et de Jurispr.

Vergnaud R., Le Droit au brevet d'enseignement commercial. — Istra.

Vohl, Code de la route, à jour au 1er août 1959. — Charles-Lavauzelle.

Engeland

Chance E. W., Principles of Mercantile Law. — Casell.
Encyclopaedia of Court Forms and Precedents, 14th Cum. Suppt. — Butterworth.

Ferguson J. H. & D. E. McHenry, The American Federal Government. — McGraw.

Ferguson J. H. & D. E. McHenry, The American System of Government. — McGraw.

Fordham J. B., The State Legislative Institution. — Penn U.P., Oxf. U.P.

Frost T. M., Forward Look in Police Education. — Blackwell.

Hall Sir William Clarke & A. C. L. Morrison, Law Relating to Children and Young Persons. — Butterworth.

Holloway D. R., Le B., Divorce Forms and Precedents. — Solicitors' Law.

James Philips S., Introduction to English Law. — Butterworth.

Kenney J. P. & D. G. Pursuit, Police Work with Juveniles. — Blackwell.

Ladd W. D., Organizing for traffic Safety in Your Community. — Blackwell.

Local, Government Law and Administration in England and Wales, Emergency Legislation Volume, 1959. — Ed. A. D. Yonge, Butterworth.

Marx F. N., Elements of Public Administration. — Prentice-Hall.

Munkman J., Employer's Liability at Common Law. — Butterworth.

Mustoe N. E. & R. H. Wood, Agricultural Law and Tenant Right. — Estates Gazette.

Parish H., The Local Government Act., 1958. — Butterworth.

Parker of Widdington, Lord, The History and Development of Commercial Arbitration and Recent Developments in the Supervisory Powers of the

Courts Over Inferior Tribunals. — Magnes P.: Oxf. U.P.

Powers of Attorney, A Manual on the Law and Practice. — Heffer.

Raalte E., van, The Parliament of the Kingdom of the Netherlands. — Hansard.

Regent P., The Parliament of Ghana. — Hansard.

Shrand D., The Administration of Insolvent Estates in South Africa. — Juta, Sweet & M.

Street H., The Law of Torts. — Butterworth.

Yonge A. D., see Local Government Law and Administration in England Wales. — Emergency Legislation Volume.

Zwitzerland

Darsow Hubert, Das Luftverkehrsgesetz in der Fassung vom 10. Januar 1959, Berlin, Köln, Heymann, Zürich, Scientia Verlag, Wien, Gallus, Verlag, 1959.

Gurnay Liselotte, Der Begriff der Verletzung verfassungsmässiger Rechte. — Winterthur, Keller, 1959.

Lienhart Ernst Eugen, Der Arrest im schweizerischen Recht, 3. Aufl. — Zürich, Rechtshilfe-Verlag, 1959.

Maus Bertrand, Les réserves dans les déclarations d'acceptation de la juridiction obligatoire de la Cour internationale de justice. — Genève, Droz, Paris, Minard, 1959.

Roche Alexander George, The Minquiers and Ecrehos Case (An analysis of the decision of the International court of justice). — Genève, Droz; Paris, Minard, 1959.

Rüegg Ernst, Das Passwesen, International rechtsvergleichende Studie zum schweizerischen Passrecht. — Zürich, Einwohnerkontrolle der Stadt Zürich, 1959.

Stäger Richard, Rechtskunde für Kaufleute, für Handelsschulen, die kaufmännische Praxis und den Verwaltungsdienst, Unter Mitarb. von Adolf Graf. — Zürich, Schweizer Kaufmänn. Verein, 1959.

Usteri Paul Leonhard, *Reimann August*, Kartothek zum schweizerischen Obligationenrecht, Mitarb. Eduard Sommer, Zürich, Schulthess, 1959.

Wehrli Hans Jörg, Der Versicherungsagenturvertrag. Winterthur, Keller, 1959.

Oostenrijk

Adler Ingrid, Das Problem der divergierenden Rechtsprechung der drei höchsten österreichischen Gerichtshöfe, Summarium. Graz, 1959, Maschinschr.

Fuchs Hans-Jürgen, Die Rechtsstellung der politischen Parteien im westdeutschen Verfassungsrecht und die daraus resultierende juristische Problematik in Beziehung auf Rechtsstellung und Funktion des Parlamentsabgeordneten, Summarium, Graz, 1959.

Linseder Lorenz. — Die Sozialversicherung der in der gewerblichen Wirtschaft selbständig Erwerbstätigen, GSPVG u. die anderen einschlägigen Vorschriften, mit erläuternden Bemerkungen hrsg. v. Lorenz Linseder u. Hellmut Teschner. — Wien, Manz, 1959.

Machek Erich, Die österreichische Bundesverfassung, Samt den Staatsgrundgesetzen u. dem Österr. Staatsvertrag, Hrsg. u. erl. v. Erich Machek. — Aufl. Wien, St. Pölten, München, Hippolyt-Verl., 1959.

Merkel Hildebrand, Kleine Jugendrechtskunde, Für die Praxis zsgest. v. Hildebrand F. Merkl. — Klosterneuburg, Bernina-Verl., 1959.

Schönbauer Ernst, Die Rechtsordnung des römischen Lauriacum. — Wien, Rohrer in Komm., 1959.

Deutschland

Bauer Erich, Heimarbeitsrecht. — Stuttgart, Schäffer, 1959.

Bauer Hellmuth, Grundbucheintragungen, Unter Mitarb. von Adolf Hauschil u. Heinrich Schäfer. — Berlin, Hayn 1959. VIII.

Brackmann Kurt, Handbuch der Sozialversicherung, Eine systematische Darst., Aufl. Losebl. — Ausg. Nachtr. Lfg. Bad Godesberg, Argard-Verl., 1959.

Diesselhorst Malte, Die Lehre des Hugo Grotius vom Versprechen. — Köln, Graz, Böhlau 1959 (Forschungen zur neueren Privatrechtsgeschichte.)

Eckert Jozef, Sozialversicherungsgesetze in der Bundesrepublik Deutschland in jeweils geltender Fassung, Losebl. — Ausg. Allgemeines Erg. Lfg. München u. Berlin, Beck, 1959.

Elschenbroich Maufred, Die Kommanditgesellschaft auf Aktien, Rechtl. Gestaltung u. wirtschaftl. Bedeutung. — Wiesbaden, Gabler, 1959 (Fachbücher, f. d. Wirtschaft).

Froschmaier Franz, Der Schutz von Dienstleistungszeichen. München, Köln, Berlin, Bonn, Heymann, 1959, Schriftenreihe zum gewerbl. Rechtsschutz d. Inst. f. Ausl. u. Internat. Patent-, Urheber- u. Markenrecht, d. Universität München.

Gamillscheg Frans, Internationales Arbeitsrecht (Arbeitsverweisungsrecht). Berlin, de Gruyter, Tübingen, Mohr (Siebeck), 1959. (Beiträge zum ausl. u. internationalen Privatrecht.)

Gläser Ewald, Neues See- und Binnenschiffahrtsrecht und verwandte Gebiete in Einzeldarstellungen, für d. Schifffahrt bearb. unter Mitw. von Rudolf Becker u. Eduard Eisenhardt, Losebl. Ausg. Erg.-Lfg. Lübeck, Schmidt-Römhild, 1959.

Goldbaum Wenzel, Verfall und Auflösung der sogenannten Berner Union und Übereinkunft zum Schutz von Werken der Literatur und Kunst. — Berlin u. Frankfurt a. M., Vahlen, 1959.

Güde Max, Justiz im Schatten von gestern. Wie wirkt sich d. totalitäre Vergangenheit auf d. heutige Rechtsprechung aus? — Hamburg, Furche-Verl., 1959.

Lehmann Heinrich, Gesellschaftsrecht. neubearb. Aufl. — Berlin u. Frankfurt a. M., Vahlen, 1959 (Neue Rechtsbücher).

Koch Hugo, u. *Otto K. Hartmann*, Das Angestelltenversicherungsgesetz, Mit sämtl. Ausführungsbestimmungen u. allen sonstigen, d. Angestelltenversicherung berührenden Reichs- u. Bundes-Gesetzen, Verordnungen, Bekanntmachungen u. zwischensstaatl. Verträgen, Kommentar, bearb. u. hrsg. von Albrecht, v. Altröck unter Mitw. von Paul Fürst, Aufl. Losebl. Ausg., Berlin, Engel, 1959.

Plöchl Willibald Maria, Geschichte des Kirchenrechts, Bd. 3. — Wien, München, Ver. Herold, 1959. (Das katholische Kirchenrecht der Neuzeit T.L. engl. brosch. Mit Literaturangaben.)

Revermann Klaus, Die stufenweise Durchbrechung des Verfassungssystems der Weimarer Republik in den Jahren 1930 bis 1933. Eine staatsrechtl. u. historisch-polit. Analyse. — Münster/Westfalen, Aschendorffs 1959 (VIII, Aschendorffs jurist. Handbücherei).

Strauss Walter, Fragen der Rechtsangleichung im Rahmen der europäischen Gemeinschaften. — Klostermann, 1959 (Schriften d. Inst. f. Ausl. u. Internat. Wirtschaftsrecht, Frankfurt a. M.)

Thamheiser Wilhelm Georg, *Wende u. Robert Zech*, Handbuch des Bundesversorgungsrechts, Losebl. Ausg. — Erg. Lfg. München, Stutz, 1959.

Troller Alois, Immaterialgüterrecht, Patent-, Marken-Urheber, Muster- u. Modell-, Wettbewerksrecht. Bd. I. — Basel u. Stuttgart, Helbing & Lichtenhahn, 1959.

Werhahn Heinz, Die Beihilfevorschriften. — Stuttgart u. Hannover, Boorberg, 1959 (Schriftenreihe, d. Gemeindekasse).

Wurmser Leon, Raubmörder und Räuber, Ihre Persönlichkeit in psycholog. u. kriminolog. Sicht. — Hamburg, Kriminalistik, 1959.

Ziegler Georg u. Paul Tremmel, Verwaltungsgesetze des Freistaates Bayern, Sammlung bayer. Gesetze u. Verordnungen staats- u. verwaltungsrechtl. Inhalts, Mit Verw. u. Sachverz. Aufl. Losebl. Ausg. Erg-Lfg. München, Beck, 1959.

MEDEDELINGEN

Internationale maatschappij voor sociale prophylaxie

De eerste algemene vergadering, die plaats heeft gehad bij de sluiting van het eerste Internationaal congres voor criminele prophylaxie, vergaderd in de zaal van de UNESCO te Parijs, heeft zijn internationaal comité als volgt samengesteld:

Voorzitter: Mr. Theo Collignon, advocaat, oud-stafhouder, Luik (België).

Leden: M. E. Altavilla, professor, Napels, Italië; M. Dr. Claudio de Araujo-Lima, professor, Rio de Janeiro, Brazilië; M. H. Baruk, professor, geneesheer, Parijs; M. Dr. Bierer, Londen, Engeland; M. Ed. Bornecque-Winandy, magistraat, Parijs; Mme Maryse Choisy, psychanaliste, Parijs; Mme Anne-Marie Dourlin-Rollier, advocaat, Parijs; Mme Jean Durtal, letterkundige, Parijs; MP. Dr. Dworjetski, professor, Tel Aviv, Israël; Mme Dr. Galy, Parijs; Mme N. Go Ba Thauh, advocaat, Pongjan, Vietnam-Indochine; M. Dr. Paul Hausner, jurist, Wenen, Oostenrijk; M. Ivanoff, ingenieur, Parijs; Mme Levy, advocaat, Parijs; M. Dr. H. Marcus, geneesheer, Parijs; M. E. Moussat, professor, Parijs; M. Dr. Pariente, Orleans; M. Dr. Quiroz, geneesheer, Mexico, Mexico; M. Sakelariou, professor, Athene, Griekenland; M. Dr. I. Simon, geneesheer, Parijs; M. Serrano, advocaat, Madrid, Spanje; M. C. N. Souchet, advocaat, Parijs; M. V. V. Stanciu, criminoloog, Parijs; M. Dr. Maxime Stern, geneesheer, Belgrado, Joegoslavië; Mme Tinayre-Grenaudier, advocaat, Parijs; Mme Y. Tolman, advocaat, Parijs; M. Diaz Villasante, jurist, Madrid, Spanje; M. Y. Watanabe, bestuurder, afdeling strafrecht, Ministerie van Justitie, Tokio, Japan; M. Farid Zoghby, magistraat, Beiroet, Liban.

Vereniging der Sociale Secretariaten voor Werkgevers

Wij ontvangen onderstaand schrijven van de Vereniging der Sociale Secretariaten voor Werkgevers:

Geachte Heer,

In het Rechtskundig Weekblad van 13 september 11, lezen wij in kolom 88 een nota van de heer A. Bauws: «Aldus zal de nietigheid van akten en handelingen eventueel ook moeten ingeroepen worden tegen de privé-instellingen aan wie de concessie van een openbare dienst werd verleend of die gemachtigd werden aan een openbare dienst mee te werken, b.v. de sociale secretariaten van werkgevers».

Volgens een interpretatie van de bevoegde diensten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, zijn deze organismen niet onderworpen aan de wetgeving op het gebruik der talen in administratieve zaken, daar zij geen openbare diensten zijn.

Gelieve te aanvaarden, Geachte Heer, de verzekering van onze oprechte hoogachting.

De Directeur,
A. Triné.

TIJDSCHRIFTEN

Arresten en Adviezen van de Raad van State: jrg. 1959 - mei-sept.:

Arresten.

Nederlands Juristenblad: jrg. 1959 - nr. 38:

J. H. Van Wijk, Bezwaren tegen noodwachtdienst-dwang en noodwachtdienst. — Ch. Th. Hermans, Onttrekking aan het verkeer. — F. Doeleman Kist contra Rutten.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie: jrg. 1959 - nr. 4604:

A. Pitlo, Na de eerste ervaringen. — Boekbespreking door Prof. J. M. Polak, Het Nederlandse Huwelijksvermogensrecht. — A. G. Lubbers, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak.

Arbitrale Rechtspraak: jrg. 1959 - nr. 466:

Rechtspraak.

Journal des Tribunaux: jrg. 1959 - nr. 4252:

Y. Hayoit de Termicourt, Eloge de Mr. Personne. — Discours de Mr. Robert Libiez. — Discours de Me Albert Nyssens.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie: jrg. 1959 - nr. 2:

E. de le Court, Considérations historiques et d'actualité sur les circonstances atténuantes et la correctionnalisation en Belgique. — Drs. Massion-Verniory et Dumont, Le Syndrome de Ganser.

Revue critique de Jurisprudence Belge: jrg. 1959 - nr. 3:

P. de Harven, La requête formée d'office en matière de divorce par le ministère public. — P. Horion, L'article 19 des lois coordonnées sur les accidents du travail.

Revue pratique du Notariat Belge: jrg. 1959 - nr. 2440:

L. Stichelbaudt, Loi du 22 juin 1959 relative aux droits de la femme mariée séparée de biens. Commentaire. — Revue de la Jurisprudence belge. — Revue des décisions fiscales. — Bibliographie. — Nécrologie. — Chambres de discipline des notaires du Royaume pour 1959-1960. — Notariat.

Revue de droit intellectuel: jrg. 1959 - nr. 8-9:

F. Van Isacker, Atomium en auteursrecht.

Recueil Dalloz: jrg. 1959 - nr. 36:

P. Lalumière, Les hauts fonctionnaires.